

کاري بيهيڙي بونه تي (د گوفه را بههدينيدا)

بائيز عمر احمد و فيان ابراهيم علي

پشکا زماني کوردي، کوليڙا زانستين مروفايه تي، زانکویا دهوك، ههريما کوردستاني-عيراق

(ميٿروپيا وهگرنا فه کوليني: 7 ته باخي، 2016، ميٿروپيا وهگرنا فه کوليني: 23 چريا دووي، 2016)

پوخته

بابه تي کاري بيهيڙي بونه تي (کينونه) نالوزي و ټيکله ل گهل کاري بيهيڙي فه گوهيڙ (صيرورة) پهيدا کريه ژ بهر هه بونا فورمه کي هه فشک د نافهرا واندا. مه نه فه بابته هه لېڙارتيه بو ده ستيشان کون و ديار کونا تايه تمه نديين في کاري و جور و رهفتارا تهواو کهری في کاري. مه هه ولدايه ل دوڤ تاف و نه سپيکت و مودين کاري، هه مي جورين تهواو کهری ل سهر بونا بونه تي تافي بکهن.

ژ نه جامي في فه کوليني ديار بو کو کاري بيهيڙي بونه تي نه شيټ ده بريي ژ هه مي نه سپيکت و مودين کاري بکته. ههروه سا جهي تهواو کهری و جوري وي کارتیکوني ل ده ستيشان کونا کاري بيهيڙي بونه تي دکته.

ليستا هيما و کورتکريان:

نه	نه سپيکت
تا	تاف
هن	هه فالناڤ
نف	نفش
ني	نيشانه

پيشه کي

مه نه فه بابته بو فه کوليني هه لېڙارت، ژ بهر کو د رېژمانا کورديدا چ فه کوليني هوير و تايهت بو کاري بيهيڙي بونه تي (کينونه) نه هاتينه ته رخان کون، له ورا مه ب فهر ديت في فه کوليني بو تايه تمه نديين کاري بيهيڙي و ورده کاريين کاري بيهيڙي بونه تي ته رخان بکهن.

نه فه کولينه ب نافي (کاري بيهيڙي بونه تي) - د گوفه را بههدينيدا) يه. نمونه و رستين پيدفي ل سهر زاري ئاخفتنکهرين دياليکتا سهري- گوفه را بههدينی هاتينه وهگرتن و فه کولين ل دوڤ بنه مايين ريبازا وهسفي هاتيه نه جامدان.

تاییه‌ندا، جورین ته‌واو‌که‌ری و جهی وی د رستیدا هاتیه فه‌کولین و رولی فی ته‌واو‌که‌ری د ده‌ستیشان‌کرنا کاری بونا بونه‌تیدا هاتیه فه‌کولین. ل. دوماهیئ ئه‌نجامین فه‌کولینی د چهند خالاندا هاتینه‌دیار‌کرن.

1- نافلی‌کرن:

د ریژمانا کوردی یا دیریندا زاراقین جوداجودا

بو فی کاری هاتینه‌دانان، بو نمونه:

1- کاری نه‌ته‌واو.

2- کاری هاریکار (یاریده‌دهر).

3- کاری بیهیز.

ب بوچونا مه‌هه‌بونا فان زاراقان بو کارلی‌کرن ریژمانا زمانین بیانی ل سهر زمانزین کورد فه‌دگهریت. ئه‌و زمانزین کاریگهر بوین ب ریژمانا عهره‌بی زاراقی (کاری ناته‌واو) بکارهینایه، چونکی د زمانی عهره‌بیژیدا (فعل ناقص) هه‌یه و د زمانی کوریدا هاتیه وهرگیران ب وهرگیرانه‌کا ده‌قاوده‌ق، بو نمونه (جگرخوین) زاراقی (کرنی کیم و هس و آلیکار) و لیژنه‌ک ژ و هزاره‌تا په‌روه‌دی (کاری ناته‌واو) بکارهینایه. { بنیره: جگرخوین، 1961: 177 و لیژنه‌یه‌ک له و هزاره‌تی په‌روه‌ده، 1979: 6-9 }

ئو زمانزین کاریگهر بوین ب ریژمانا ئینگلیزی زاراقی (کاری هاریکار) بکارهینایه به‌رامبه‌ر کارین ئینگلیزی ژ گروپا (verb to be) هاتیه‌وه‌رگیران، بو نمونه (صادق بهاء‌الدین نامیدی) زاراقی (کاری هاریکهر) بکارهینایه و (محمد مه‌د ئه‌مین هه‌ورامانی) زاراقی (یارمه‌تی‌دهر). { بنیره:

کاری بیهیزی بونه‌تی زور جاران ئالوزی و تیکه‌لی ل گهل کاری بیهیزی فه‌گوهیز په‌یداد‌که‌ت، ل ده‌ف گه‌له‌ک قوتابی و خنده‌فان و نفیسه‌ران و ته‌نانه‌ت د ریئفیس‌یژیدا ئه‌ف ئاریشه هه‌یه. مه‌هه‌ولدایه ب شیوه‌کی هویر فه‌کولینی ل سهر کاری بیهیزی بونه‌تی بکه‌ین و به‌رسقین زانستی بو فان پرسیاران فه‌بینین:

1- بیه‌هرین کاری بیهیز د زمانی کوردیدا چنه؟

2- چهند کارین بیهیز د زمانی کوردیدا هه‌نه؟

3- کاری بیهیزی بونه‌تی ده‌برینی ژ چهند تافان دکه‌ت؟

4- جور و جهی ته‌واو‌که‌ری چ روله‌کی دبین بو ده‌ستیشان‌کرنا کاری بیهیزی بونه‌تی؟

بو فه‌دیتنا به‌رسقین زانستی بو فان پرسیاران، مه‌هه‌ولدایه تاییه‌تمه‌ندیین کاری بیهیز ده‌ستیشان بکه‌ین و ل دوو‌تاف و مود و جورین ته‌واو‌که‌ری ل سهر کاری بیهیزی بونه‌تی تاقیبکه‌ین.

ئه‌ف فه‌کولینه هاتیه دابه‌شکرن ل سهر سی به‌ندان، د به‌ندی ئیکیدا زاراقی کاری (بیهیز) هاتیه ئیکلاکرن و د به‌ندی دویدا تاییه‌تمه‌ندیین کاری بیهیز هاتینه‌دیار‌کرن و لدوو‌تاف وان تاییه‌تمه‌ندیان، سی کارین بیهیز د کوردیدا هه‌نه.

به‌ندی سیی بو جوری ئیکی بی کاری بیهیز) کاری بونا بونه‌تی) هاتیه ته‌رخان‌کرن، د فی به‌ندی ل دوو‌تافین کاری، کاری بونا بونه‌تی هاتیه فه‌کولین و د ههر تافه‌کیدا مودین وی تافی هاتینه‌دیار‌کرن. دیسا د ههر تاف و موده‌کی

ههر چه نده زاراشی (کاری ناته و او) ژ لایئ زاراشی و واتایقه به رامبه ر (أفعال ناقصه) د عه ره بییدا دهیته و هرگیران، به لی ژ لایه کی دیقه نالوزی پیداد که ت ل گه ل نه سپیکتا ته و او بی، چونکی ده می کاره ک نه سپیکتا ته و او بی د گه لدا بیت وه کو کاره کی ته و او دهیته نیاسین، بو نمونه:

-شکه ست + نه سپیکتا ته و او بی (یه) ← شکه ستیه (کاری ته و او)

- راکر + یه ← راکریه

ژ بهر فان نه گه رین هاتینه دیار کرن، نه م دبیین زاراشی (کاری بیهیز) بهیته بکارهینان کو ژ لایئ گه له ک زمانزین کورد ژ یقه هاتیه بکارهینان و چ نالوزی پیداد ناکه ت.

2: تایه تمه ندیین کاری بیهیز:

کارین بیهیز هنده ک سیما و تایه تمه ندی هه نه کو جودا دکه ن ژ کارین بهیز. ب کورتی دی وان تایه تمه ندیان دهینه دیار کرن:

1- کاری بیهیز نه شی ت ب ئیک بنیات نواندنا

هه می تاف و مودین کاری بکه ت ((... که شیوه ی ره گه که ی ده گوری به گویره ی نه و ژینگانه ی تیا اندا ده رده که وی، واته به نه لومورفی جیاواز خوی ده نویئی)).

{صلاح حویژ، 2006: 129} نانکو ((کاری بیهیز به دو بنج یان چوار بنج)) {بائیز عومهر، 1999: 99} ده برین ژی دهیته کرن، وه کو:

صادق بهاء الدین نامیدی، 1987: 323 و محمده نه مین هه ورامانی، 1973: 137} هنده ک زمانزان زاراشی (کاری بیهیز) بکارهینایه، چونکی بنیاتی فی کاری وه کو بنیاتی کارین بهیز نه شی ت ده برین ژ هه می تافان بکه ت.

نه گه ر زاراشی (کاری ناته و او) وه رگیران، گه ره که (کاری ته و او) ژی هه بیت، نانکو کار دبتنه:

1- کاری ته و او

2- کاری ناته و او {بنیره: لیژ نه به ک له وه زاره تی پهروه رده، 1979: 9}

ب فی چه ندی (کاری ته و او) ژ لایئ هه بونیقه نالوزی ل گه ل کاری ته و او (خودان نه سپیکتا ته و او بی) پیداد که ت، له ورا ب بوچونا مه باشزه نه ژ زاراشه نه هیته بکارهینان.

ده رباره ی زاراشی (کاری هاریکار/ یاریده ده ر)

ب بوچونا مه نه ژ زاراشه سه داسه د به رامبه ر کاری بیهیز ناهیته بکارهینان، چونکی د زمانی ئینگلیزیدا کاری هاریکار هنده ک تایه تمه ندیین جودا ژ کاری بیهیز هه نه {بنیره: بائیز عومهر نه حمده، 2005: 6}

{و} (له کوردیدا فرمانی یاریده ده ر به م جوره نی به... و ناسنامه ی زمانه وانی خوی نی به وه ک ئینگلیزی)) {سه لام ناوخوش، 2005: 72}

کاری بونہ تیبی د رستیدا بکھر و	بنج	کاری بیہیز
تہواوکھری و ہردگریت، تہواوکھر دبیت گریہ کا	ہہب ، ب ، ہہ ، Ø	ہہبون
ناقی بیت یان گریہ کا بہند۔ گریہا ناٹیری سہرہ بی	Ø ، ب	بون
وی ناقہ، ہمی جورین ناقی دبنہ سہرہ بو		
تہواوکھری بونا بونہ تیبی و بہری کاری دھین، بہلی		
ہندہک جورین ناقی دہمی دبنہ تہواوکھر بو بونا		بو نمونہ:
بونہ تیبی ب تاییہت تہو ناٹین سالوخذان تیدا بیت		- تہز <u>ہہبوم</u> ۔
وہکو ناقی ہہقالناقی و ناقی بکھری و ناقی		- من کتیب <u>ہہیہ</u> ۔
بہرکاری، نیشانین نفشی نیرو می (ا/ی) و کومی		- تہز <u>بوم</u> ۔
(ین و تہلومورفین وی) ل پشتی بکھری		- تہز <u>م</u> ۔
دہردکھن و ریٹککھفتنی ل گہل بکھری دکھن		2- کاری بیہیز نہشیت نواندنا ہمی تافان بکھت،
ژلای زمارے و نفشیقہ، لہورا تہم ب فہر دزاین		بو نمونہ کاری بون (بونہ تیبی) نہشیت دہربرینی ژ
ہمی جورین ناقی وک تہواوکھر بو بونا بونہ تیبی		تافی بوری دوور بکھت۔ دیسا تافی نہوی نیڑیک
بدہینہ دیارکرن، دیسا ہمی تہگہرین ہاتنا گریہ		و یی بہر دہوام۔
بہندژی دہستیشان بکھین:		د زمانے کوردیدا تہہ تاییہتمندیہ ل سہر سی
1- تہگہر تہواوکھری بونا بونہ تیبی گریہ کا ناقی		کاران دگونجن، نانکو سی کارین بیہیز د
بیت، ہمی جورین ناقی وہکو : ناقی بونہ وهران)		کوردیدا ہہنہ:
ناقی تشتان، ناقی دہمی، ناقی جھی، ناقی		1- کاری بونا بونہ تیبی (کینونہ)
ہہقالناقی، ناقی کاری، ناقی کھسی، ناقی		2- کاری بونا فہ گوہیز (صیورہ)
ژیدہری (چاوگی)، ناقی بکھری، ناقی بہر کاری دبنہ		3- کاری ہہبون {بائیز عومہر تہحمہد، 1999: 25-
سہرہ بو گریہ تہواوکھری { بو جورین ناقی، بنیرہ:		{26
بائیز عومہر تہحمہد، 2005: 5}۔ بو نمونہ:		د فہ کولینیدا دی (کاری بونا بونہ تیبی) و
1) تہو ماموستا بو۔ (ناقی بونہ وہری)		تاییہتمندیین وی ب ہویری فہ کولین و بونا
2) تہو تہز بوم۔ (ناقی کھسی)		فہ گوہیز (صیورہ) و کاری ہہبون دی د
3) فیری دھوکہ۔ (ناقی جھی)		دہلیقہ کا دیدا فہ کولینی ل سہر کھین۔
4) تہہنگ دوهی بو۔ (ناقی دہمی)		3: کاری بونا بونہ تیبی (کینونہ):
5) کاوہ یی زیرہک بو۔ (ناقی ہہقالناقی)		1-3: تاییہتمندیین کاری بونا بونہ تیبی:

- (6) ئەو ره‌فین بو. (ناقی کاری)
- (7) ئەو ده‌ستپیک بو. (ناقی ژێده‌ری)
- (8) ئەو نفستی بو. (ناقی بکه‌ری)
- (9) ئەفه ییت (یین/د) کوژتی بون. (ناقی به‌ر کاری)
- 2- ئەگەر ته‌واو که‌ری بونا بونه‌تی گریه‌ کا به‌ند
 {بو تایه‌مه‌ندیین گریه‌ به‌ند، بنیره: شلیر نایف و
 فیان ئیبراهیم، 2016} بیت، هه‌می ده‌مان به‌ری
 کاری ده‌یت، بو نمونه:
- (10) - گورثار بو من بو.
- (11) - نه‌سرین ل داوه‌تی بو.
- (12) - به‌فر ل ویری بو.
- (13) - ئاهه‌نگ ب شه‌فی بو.
- 3-2: تافین کاری بونا بونه‌تی:
- 3-2-1: تافی بوری :
- د تافی بوریدا دو مودین راگه‌هاندن و مه‌رجی
 هه‌نه:
- 3-2-1-1: مودی راگه‌هاندن: -
- د مودی راگه‌هاندنیدا ب هاریکاریا ئەستپیکتان
 چار جورین کاری بوری هه‌نه:
- 3-2-1-1-2: تافی بورین نێزیک:
- د تافی بورین نێزیکدا، بنیاتی کاری ل گه‌ل
 نیشانا تافی بوری و پاشی نیشانا ریککه‌فتنی (ل گه‌ل
 بکه‌ری) ده‌یت.
- شیوی رستا کاری بونا بونه‌تی گهورین ب
 سه‌ردا ده‌ین، ئەڤ گهورینه‌ گریداینه ب جور
 وی ته‌واو که‌ری دگه‌لدا ده‌یت، بو نمونه ده‌می
 ته‌واو که‌ر گریه‌ کا ناقی بیت، هه‌ر جوره‌کی ناقی د
- رستیدا ب شیوه‌کی ره‌فتاری دکه‌ت، له‌ورا ئەم ب
 فەر دزانین هه‌می جورین ناقی ل گه‌ل تایه‌تیین وان
 تاقیبه‌کین.
- ئەگەر ته‌واو که‌ری کاری بونا بونه‌تی ناغه‌کی
 بونه‌وه‌ران بیت، ریزبونا که‌ره‌ستان دی ب فی
 ره‌نگی بیت:
- بکه‌ر + ته‌واو که‌ر (ناقی بونه‌وه‌ران) + کاری
 بونی {بنیات + نی. تا. بوری + نی. ریککه‌فتنی}
 بو نمونه :
- ئەم جوتیار بوین.
- نه‌ریکرنا کاری بورین نێزیک ب رییا نیشانا
 نه‌ریکرنی (نه‌) ده‌یته‌ کرن و ل به‌ری بنیاتی کاری
 ده‌یته‌ دانان:
- که‌ری کاری بونا بونه‌تی د دوخی راسته‌وه‌خودا
 ده‌ردکه‌فن وه‌کو رستا سه‌ری.
- به‌لی ئەگەر ته‌واو که‌ری کاری بونا بونه‌تی
 ناغه‌کی (ناقی بونه‌وه‌ران) ده‌می یان جهی بیت،
 زوربه‌یا جارن ئەڤ ناقین ده‌می یان جهی د دوخی
 تیاندا ده‌ردکه‌فن:
- ئاهه‌نگا ده‌رچونی سپیدی بو.
- جهی کومبونی ده‌وکی⁽¹⁾ بو.
- نه‌ریکرنا کاری بورین نێزیک د فان رستاندا ب فی
 شیوه‌یه:
- ئاهه‌نگا ده‌رچونی سپیدی نه‌بو.
- جهی کومبونی ده‌وکی نه‌بو.

- ناڤین بونه‌هران ژ لایڤ هه‌بونڤه دبنه (ناڤین گشتی، ناڤین تابیه‌تی، ناڤین کومهل) بو نمونه:
- ئەز ماموستا بوم.
- ئەڤه سەردار بو.
- پشتەقانی مه گهل بو.
- نهری‌کرنا قان رستان ب ڤی شیوه‌یه:
- ئەز ماموستا نه‌بوم.
- ئەڤه سەردار نه‌بو.
- پشتەقانی مه گهل نه‌بو.
- ژ لایه‌کی دڤه ئەڤ ناهه ژ لایڤ نیاسینیڤه دبنه ناڤین- نیاس و ناڤین نه‌نیاس. ناڤین نیاس ب رییا هه‌قالناڤی نیاسینی (نهو) ده‌ینه‌نیاسین و ناڤین نه‌نیاس ب رییا- نیشانا نه‌نیاسینی (هک) ده‌ینه‌نه‌نیاسکرن، بو نمونه:
- ئەز نه‌واموستا بوم یی سەروکی خه‌لاتکری.
- ئەڤه ئەو سەردار بو.
- پشتەقانی مه ئەو گهل بو یی هنده سالان نه‌خوشی دیتی.
- ئه‌گەر ناڤی ته‌واو‌کەر نه‌نیاس کهین، دڤی ب ڤی- ره‌نگی بیت:
- ئەز ماموستایه‌ک بوم ژ وان یین سەروکی خه‌لاتکری.
- ئەڤه سەرداره‌ک بو.
- پشتەقانی مه گه‌له‌ک بو کو هنده سالان نه‌خوشی دیتیه.
- دیسا ژیلی ناڤین مادی، ناڤین مه‌عنه‌ویژی دبنه ته‌واو‌کەر بو کاری بونا بونه‌تی، وه‌کو:
- ئەو خه‌ون بو، ته‌ دیتی.
- نهری‌کرنا ڤی رستی ب ڤی شیوه‌یه:
- ئەو خه‌ون نه‌بو، ته‌ دیتی.
- ناڤین کاری دبنه ته‌واو‌کهری کاری بونا بونه‌تی هه‌ر وه‌کو ناڤین بونه‌هران و ناڤین کاری و ریژبونا کهره‌ستان د رستی‌دا دڤی ب ڤی ره‌نگی بیت:
- هن بکەر + ته‌واو‌کەر(ناڤی کهسی) + کاری بونی {بنیات+ نی. تا. بوری+ نی. ری‌ککه‌ڤتنی} بو نمونه: - ئە کته‌ر ئەز بوم.
- بو نه‌ریژی: - ئە کته‌ر ئەز نه‌بوم.
- بریارا وان کورژتن بو.
- شولا وی کیلان بو.
- نهری‌کرنا قان رستان ب ڤی شیوه‌یه:
- بریارا وان کورژتن نه‌بو.
- شولا وی کیلان نه‌بو.
- ناڤین کاری ژ لایڤ نیاسین و نه‌نیاسینیڤه (دبیت هنده‌ک جاران ژ لایڤ واتایڤه په‌سەندی تیدا نه‌بیت) دڤی ب ڤی شیوه‌ی بن:
- مه‌رهما وان ئەو کورژتن بو.
- مه‌رهما وان کورژتنه‌ک بو.
- ناڤین کهسی دبنه ته‌واو‌کهری کاری بونا بونه‌تی هه‌ر وه‌کو ناڤین بونه‌هران و ناڤین کاری و ریژبونا کهره‌ستان د رستی‌دا دڤی ب ڤی ره‌نگی بیت:
- هن بکەر + ته‌واو‌کەر(ناڤی کهسی) + کاری بونی {بنیات+ نی. تا. بوری+ نی. ری‌ککه‌ڤتنی} بو نمونه: - ئە کته‌ر ئەز بوم.
- بو نه‌ریژی: - ئە کته‌ر ئەز نه‌بوم.

- ته‌گه‌ر ته‌واوکهری کارى بونا بونه‌تیى نافی
 هه‌فالنافی بیت، نیشانیى نیر و می (ئ / ا) و نیشانا
 کومی (ین و ئەله‌مورفین وئ) ل پشتی بکهری
 دهر دکهن، ئەفه‌ژی ئیک ژ وان پیغه‌رانه بو
 جودا کرنا بونا بونه‌تیى ژ بونا فه‌گوه‌یز. ریزبونا
 کهره‌ستان د رستیدا دئ ب فی ره‌نگی بیت:
- بکهر + نی.نف. نیر و می (ئ/ا) یان نی.
 کومی (ین/ئد/ئیت) + ته‌واوکهر(نافی
 هه‌فالنافی)+ کارى بونی {بنیات+نی. تا. بورى+
 نی. ریککه‌فتنی}
- ئەزا زیره‌ک بوم.
 - نازادى گه‌نج بو.
 - ئەم ین (ئیت /ئد/د) هشیار بوین.
- هاتنا نیشانیى نیر و می و کومی پشتی بکهری
 ریککه‌فتنی ل گهل بکهری دکهن ژ لایى ژمارى و
 نفسیغه و بو دیار کرنا بونا بونه‌تیى و جودا کرنا وئ
 ژ بونا فه‌گوه‌یزى دهینه‌لیفکرن. لیفکرنا فان
 نیشانا ل هنده‌ک ده‌فه‌ران ب شیوه‌کى ئاره‌زویه ب
 تایه‌ت ل ده‌فه‌رین روژئافایى دهوکى، چونکی ب
 ئاوازی دهر برین ژى ده‌یته‌کرن.
- هه‌می جورین هه‌فالنافی دبنه ته‌واوکهرى بونا
 بونه‌تیى وه‌کو هه‌فالنافیى ره‌نگی، هه‌فالنافیى تایه‌تیا
 که‌سى، هه‌فالنافیى تایه‌تیا فیزیکی، هه‌فالنافیى
 ژى(ته‌مه‌ن)، هه‌فالنافیى دوریى، هه‌فالنافیى بهایى،
 هه‌فالنافیى له‌زى. { بو پیزانیى پتر ل سه‌ر جورین
 هه‌فالنافیى بنیره: فیان ئیبراهیم عه‌لى ئیبو، 2008 : ل
 ل29-37} بو نمونه:
- کاوه یى ئەسمه‌ر بو. (هه‌فالنافیى ره‌نگی)
 - گوهین وی د به‌ل بون. (هن. تایه‌تیا که‌سى)
 - باهیف ید خیف بون. (هه‌فالنافیى تایه‌تیا فیزیکی)
 - جلك ید(د) که‌فن بون. (هن. ژى)
 - ریکا وان یا دور بو. (هن. دوریى)
 - پرسیارا وان یا گرنگ بو. (هن. بهایى)
 - بریارا مه یا بله‌ز بو. (هن. له‌زى)
 نهریکرنا فان رستان ب فی شیوه‌یه:
- کاوه یى ئەسمه‌ر نه‌بو.
 - گوهین وی د به‌ل نه‌بون.
 - باهیف ید خیف نه‌بون.
 - جلك ید(د) که‌فن نه‌بون.
 - ریکا وان یا دور نه‌بو.
 - پرسیارا وان یا گرنگ نه‌بو.
 - بریارا مه یا بله‌ز نه‌بو⁽²⁾.
- ته‌گه‌ر ته‌واوکهرى کارى بونا بونه‌تیى نافی
 بکهری یان به‌رکاری بیت، هه‌ر وه‌کو نافی
 هه‌فالنافیى نیشانیى نیر و می (ئ / ا) و نیشانا
 کومی (ین و ئەله‌مورفین وئ) ل پشتی بکهری
 دهر دکهن، ریزبونا کهره‌ستان د رستیدا دئ ب فی
 ره‌نگی بیت:
- بکهر + نی.نف. نیر و می (ئ / ا) یان نی.
 کومی (ین/ئد/ئیت) + ته‌واوکهر(نافی بکهرى/
 به‌رکاری) + کارى بونی {بنیات+ نی. تا. بورى+
 نی. ریککه‌فتنی} بو نمونه:
- لاوین ئى نفستى بو.
 - توامرى بوى .

- ئهول ویری نه بو.

- نازدارا کوژتی بو.

- ئه‌م ید(د) گرتی بوین.

- دهر گهه ید(د) فه کری بون.

نه‌ریکرنا فان رستان ب فی شیوه‌یه:

- لاوین ئی نفستی نه بو.

- توا مری نه بوی .

- نازدارا کوژتی نه بو.

- ئه‌م ید(د) گرتی نه بوین.

- دهر گهه ید(د) فه کری نه بون.

ئه‌گهر ته‌واو کهری کارئ بونا بونه‌تیئ نافی

ژیده‌ری بیت وه‌کو (ترس، پرس، لهرز، دز،

بهز،... هتد. ریژبونا کهره‌ستان د رستیدا دی ب فی

ره‌نگی بیت:

- بکهر + ته‌واو کهر(نافی ژیده‌ری) + کارئ

بونئ {بنیات + نی. تا. بوری + نی. ری‌ککه‌فتنی}

- هینگئ ترس بو.

- وه‌ختئ شه‌ری بهز بو.

ئه‌گهر ته‌واو کهری کارئ بونا بونه‌تیئ گرییا به‌ند

بیت، ههمی جارن گرییا به‌ند به‌ری کارئ بونا

بونه‌تیئ ده‌یئ و ریژبونا کهره‌ستان د رستیدا دی

ب فی ره‌نگی بیت:

- بکهر + ته‌واو کهر(گرییا به‌ند) + کارئ

بونئ {بنیات + نی. تا. بوری + نی. ری‌ککه‌فتنی}

بو نمونه:

- ئه‌م ژ کوردستانی بوین.

- ئه‌ول ویری بو.

نه‌رییا وان: - ئه‌م ژ کوردستانی نه بوین.

3-2-1-1-2: تافی بوریئ دوور:

ئه‌سپیکتا دوریئ ژ مورفیما (بو) پیکده‌یئ. ب

هیچ ره‌نگه‌کی ئه‌ؤ مورفیمه ل دوماهیا کارئ بونا

بونه‌تیئ ناهیتنه‌بکاره‌ینان، له‌ورا تافی بوریئ دوور بو

کارئ بونا بونه‌تیئ نیه. { بنیره: بائیز عومه‌ر

ئه‌هه‌د، 1999: 38 }

3-2-1-1-3: تافی بوریئ به‌رده‌وام :

د تافی بوریئ به‌رده‌وامدا، ئه‌سپیکتا به‌رده‌وامیئ

(د) به‌ری بنیاتی کارئ ده‌یئ، نیشانا تافی بوری و

پاشی نیشانا ری‌ککه‌فتنی (ل گهل بکهری) پشتی

بنیاتی ده‌یئ.

د شیوی ئه‌ریدا ئه‌سپیکتا به‌رده‌وامیئ ناهیتنه‌لیتق‌کرن

بتنی د رستا نه‌ریدا دیاردبن و ب تاییه‌ت د

رستین نه‌ساده‌دا { بنیره هه‌مان ژیده‌ر: 37 }. ئه‌گهر

ته‌واو کهری کارئ بونا بونه‌تیئ گرییه‌کا نافی بیت و

سه‌ره‌یی وی ناهه‌کی بونه‌وه‌ران بیت، ریژبونا

کهره‌ستان دی ب فی ره‌نگی بیت:

- بکهر + ته‌واو کهر(نافی بونه‌وه‌ران) + کارئ

بونئ {ئه‌. به‌رده‌وامیئ + بنیات + نی. تا. بوری +

نی. ری‌ککه‌فتنی} بو نمونه :

- .. ئه‌م پيشمه‌رگه نه‌دبوین.

ئه‌گهر ته‌واو کهری کارئ بونا بونه‌تیئ ناهه‌کی

(نافی بونه‌وه‌ران) ده‌می یان جهی بیت، زوربه‌یا

جارن ئه‌ؤ نافیئ ده‌می یان جهی د دوخی تیاند

هەر وهسا ناڤین مه‌عنه‌ویژی دبنه ته‌واو‌که‌ر بو
کاری بونا بونه‌تی د فی جورئ تافی بوریدا،
وه‌کو:

- ئە‌گەر زانینا ته‌ نه‌با، مه‌ ئە‌ڤرو سه‌ره‌ستی نه‌دبو.
- ئە‌گەر ژ زانینا ته‌ نه‌با، مه‌ ئە‌ڤرو هیچ خوه‌شیه‌ک
نه‌دبو.

ناڤین کاری دبنه ته‌واو‌که‌ری کاری بونا بونه‌تی
د فی جورئ تافی بوریدا، هەر وه‌کو ناڤین
بونه‌وه‌ران ریزبونا که‌ره‌ستان د رستیدا دئ ب فی
ره‌نگی بیت:

بکه‌ر + ته‌واو‌که‌ر(ناڤی کاری) + کاری
بونئ { نی. نه‌ری + ئە‌. به‌رده‌وامی + بنیات + نی.
تا. بوری + نی. ریککه‌فتنی }

ناڤین کاری بتنی د رستا نه‌ریدا دبنه ته‌واو‌که‌ر،
ئه‌وژی د رستین نه‌ساده‌یین ئە‌گه‌ریدا، بو نمونه:

- ئە‌گەر رییه‌کا دی هه‌با، بریارا وانژی کوژتن
نه‌دبو.

ناڤین که‌سی دبنه ته‌واو‌که‌ری کاری بونا بونه‌تی
د فی جورئ تافی بوریدا، هەر وه‌کو ناڤین
بونه‌وه‌ران و ناڤین که‌سی د رستین نه‌ساده‌یین
ئه‌گه‌ریدا و ب شیوی نه‌ری. ریزبونا که‌ره‌ستان د
رستیدا دئ ب فی ره‌نگی بیت:

بکه‌ر + ته‌واو‌که‌ر(ناڤی که‌سی) + کاری بونئ {
نی. نه‌ری + ئە‌. به‌رده‌وامی + بنیات + نی.
تا. بوری + نی. ریککه‌فتنی } بو نمونه:

- ئە‌گەر وی شولی خوه‌ کربا، ئە‌فسه‌رژی ئە‌ز
نه‌دبو.

ده‌ردکه‌شن، به‌لی بتنی د رستا نه‌ریدا دیاردبن، بو
نمونه: - ..، ئا‌هه‌نگ سپیدی نه‌دبو.

- ..، جهی کومبونی ده‌وکی نه‌دبو.
هه‌بونا شیوازی نه‌ری پتر د رستین نه‌ساده‌یین
ئه‌گه‌ریدا ده‌ردکه‌ڤیت:

- ئە‌گەر مه‌ ب یا وان کربا، ئا‌هه‌نگ سپیدی
نه‌دبو.

- ئە‌گەر ژ به‌ر شه‌ری نه‌با، ئە‌م پیشمه‌رگه نه‌دبوین.
هەر وه‌کو ناڤین گشتی، ناڤین تایه‌تی و ناڤین
کومه‌لیژی د تافی بوری به‌رده‌وامدا دبنه
ته‌واو‌که‌ری کاری بونا بونه‌تی د رستین نه‌ساده‌یین
ئه‌گه‌ریدا و بتنی د رستا نه‌ریدا، بو نمونه:

- ئە‌گەر تو سه‌ردار نه‌با، ئە‌زژی نه‌سرين نه‌دبوم.
- ئە‌گەر مه‌ بو مله‌تی خوه‌ نه‌با، پشته‌فانی مه‌ گه‌ل
نه‌دبو.

ئه‌و ناڤین ته‌واو‌که‌ر(بونه‌وه‌ران) ژ لای نیاسینیڤه
دشیاندايه‌ ناڤین نیاس یان نه‌نیاس بن، بو نمونه:

- ئە‌گەر تو سه‌ردار نه‌با، ئە‌زژی ئه‌و نه‌سرين
نه‌دبوم.

- ئە‌گەر مه‌ بو مله‌تی خوه‌ نه‌با، پشته‌فانی مه‌ ئه‌و
گه‌ل نه‌دبو.

ئه‌گەر ناڤی ته‌واو‌که‌ر نه‌نیاس که‌ین، دئ ب فی
ره‌نگی بیت:

- ئە‌گەر هاندانا ته‌ نه‌با، ئە‌ز ئە‌ڤرو پیشمه‌رگه‌ک
نه‌دبوم.

- ئە‌گەر مه‌ بو مله‌تی نه‌با، پشته‌فانی مه‌ مله‌ته‌ک
نه‌دبو.

نه گهر ته واکهري کارى بونا بونه تيې نافي - بکهر + ته واکهري (نافي ژيدهري) + کارى بوني
 هه فالنافي بيت، ديسا ب شيوي نهري بتني دهيتنه
 ليثکرن د في جورى تافي بوريدا. ب في رهنكي:
 - بکهر + ني. نف. نيير و مي (ي/ا) يان ني.
 کومي (ين/يد/د/يت) + ته واکهري (نافي
 هه فالنافي) + کارى
 بوني { ني. نهري + نه. بهرده واميې + بنيات + ني.
 تا. بوري + ني. ريککه فتني }
 بو نمونه:
 - نه گهر ژته نه با، نه زي مه زن نه دبوم.
 نه گهر ته واکهري کارى بونا بونه تيې نافي
 بکهر يان بهر کارى بيت، نيشانين نيير و مي
 (ي / ا) و نيشانا کومي (ين و نه له مورفين وي)
 ل پشتي بکهرى دهردکه فن، نه فه زي د رستين
 نه ساده بين نه گهريدا و ب شيوي نهري دياردين.
 ريژبونا کهرهستان د رستيدا دى ب في رهنكي
 بيت:
 - بکهر + ني. نف. نيير و مي (ي / ا) يان ني.
 کومي (ين/يد/د/يت) + ته واکهري (نافي بکهرى/
 بهر کارى) + کارى بوني { ني. نهري +
 نه. بهرده واميې + بنيات + ني. تا. بوري +
 ني. ريککه فتني } بو نمونه:
 - نه گهر ته گو هيخو دابا مه، تو ا مري نه دبوي.
 - نه گهر تو ماباي، دهر گهه د فه کرى نه دبون.
 نه گهر ته واکهري کارى بونا بونه تيې نافي
 ژيدهري بيت، ريژبونا کهرهستان د رستيدا دى ب
 في رهنكي بيت:
 د تافي بوري ته واکهري، بنياتي کارى ل گهل
 نيشانا تافي بوري و نه سپيکتا ته واکهري (به) دهيت و
 نيشانا ريککه فتني زي نه سپيکتا ته واکهري د سميت،
 ب في شيوهي:
 - بکهر + ته واکهري + کارى بوني { بنيات + ني.
 تا. بوري + نه. ته واکهري + ني. ريککه فتني }
 بو نمونه نه گهر ته واکهري کارى بونا بونه تيې
 نافه کي بونه وهران بيت، کهرهستين رستي دى ل
 دوفا ياسايي ل سهري ريژ بن:
 - نه و مروفا بويه، ته ديتي.
 - نراخم، کا تاوانبار سهردار بويه يان که سه کي
 دى!

دیسا ژلایځ نیاسینیځه دهینه نیاسین ونه‌نیاس
کرن. بو نمونه:

- وه دیاره، دهواما وی وی سپیدی بویه.

- دور نیه، نه‌څ دره نه‌و گوند بویه.

نه‌گهر ته‌واو کهری نه‌نیاس کهن، دی ب فی
ره‌نگی بیت:

- وه دیاره، دهواما وی سپیدهک بویه.

- دور نیه، نه‌څ دره گوندهک بویه.

ناقین مع‌عنه‌ویژی دبنه ته‌واو کهر بو کارځ
بونا بونه‌تیی، وه‌کو:

- هه‌روه‌کو نه‌و خه‌ون بویه، وی دیتی.

نه‌ریکرا فی رستی ب فی شیوه‌یه:

- دبیت نه‌و خه‌ون نه‌بویه، وی دیتی.

ناقین کاری دبنه ته‌واو کهرځ کاری بونا بونه‌تیی
د تافی بوری ته‌واو دا و ریژبونا کهره‌ستان د رستی‌دا

دی ب فی ره‌نگی بیت:

- بکهر + ته‌واو کهر (ناقین کاری) + کاری

بونځ {بنیات + نی. تا. بوری + نه. ته‌واویځ +

نی. ری‌ککه‌شتنی} بو نمونه:

- دیاره، نیینه‌تا وان کورتن بویه، له‌وا وان نه‌څ
سوحبه‌ته دکر.

نه‌ریکرا فی رستی ب فی شیوه‌یه:

- دیاره، نیینه‌تا وان کورتن نه‌بویه، له‌وا وان نه‌څ

سوحبه‌ته دکر.

ناقین کهری دبنه ته‌واو کهرځ کاری بونا بونه‌تیی

ههر وه‌کو ناقین بونه‌وهران و ناقین کاری و ریژبونا

کهره‌ستان د رستی‌دا دی ب فی ره‌نگی بیت:-

نه‌ریکرا رستا کارځ بوری ته‌واو ب رییا نیشانا
نه‌ریکرنځ (نه) دهینه‌نه‌ریکرن و ل بهری بنیاتی
کاری دهینه‌دانان:

- نه‌و مروڅ نه‌بویه، نه‌و تشتته‌کځ دی بویه.

- دیاره، تاوانبار سهردار نه‌بویه، ئیکځ دی بویه.

نه‌څ ناقه ژلایځ نیاسینیځه دهینه نیاسین ونه‌نیاس
کرن. بو نمونه:

- نه‌ز ئیک ژ وان ماموستایان بومه، یین سهروکی
خه‌لاتکری.

- نه‌دیاره، کا تاوانبار نه‌و سهردار بویه یان ئیکځ
دی!

نه‌گهر ناقځ ته‌واو کهر نه‌نیاس کهن، دی ب فی
ره‌نگی بیت:

- نه‌زژی ماموستایهک بومه، ژ وان یین سهروکی
خه‌لاتکری.

- نه‌څه سهردارهک بویه کو چ جارن نه‌مهردی
نه‌کریه⁽³⁾.

نه‌گهر ته‌واو کهرځ کاری بونا بونه‌تیی ناقه‌کځ

(ناقځ بونه‌وهران) ده‌می یان جهی بیت، زوربه‌یا

جارن ناقین ده‌می د دوخځ تیاندا دهر دکه‌فن به‌لی

ناقین جهی د دوخځ راسته‌و خودا دهر دکه‌فن:

- وه دیاره، دهواما وی سپیدی بویه.

- دور نیه، نه‌څ دره گوند بویه.

نه‌ریکرا کاری بوری ته‌واو د فان رستاندا ب فی
ره‌نگیه:

- وه دیاره، دهواما وی سپیدی نه‌بویه.

- چیدبت، نه‌څ دره گوند نه‌بویه.

- بکەر + ته‌واوکەر(ناقی کەسی) + کاری
 بونی {بنیات + نی. تا. بوری + ئە. ته‌واویی +
 نی. ریککه‌فتنی} بو نمونه:
 - ما کەنگی دادوهر ئەز بویمه، هه‌تا تو وه‌بیژی.
 نه‌ریکرنژی دی بیته:
 - ما کەنگی دادوهر ئەز نه‌بویمه، هه‌تا تو وه‌بیژی.
 ئەگەر ته‌واوکەری کاری بونا بونه‌تی نافی
 هه‌فالناقی بیت، نیشانین نیر و می (ئ / ا) و
 نیشانا کومی (ین و ئەله‌مورفین وئ) ل پشتی
 بکەری دەر دکەفن، ریزبونا کەرەستان درستی‌دا دی
 ب فی ره‌نگی بیت:
 - بکەر + نی. نف. نیر و می (ئ / ا) یان نی.
 کومی (ین/ئد/ئت) + ته‌واوکەر(ناقی
 هه‌فالناقی) + کاری بونی {بنیات + نی. تا. بوری +
 ئە. ته‌واویی + نی. ریککه‌فتنی} بو نمونه:
 - ما کی نابیژت، ئەوی زیره‌ک بویه.
 - دیاره، ئەوی نه‌ساخ بویه.
 - دی چه‌وا زانین، هوین ین(ئد/د) نه‌ساخ بویه؟
 نه‌ریکرننا وانژی دی ل دوو فی یاسای بن:
 - بکەر + نی. نف. نیر و می (ئ / ا) یان نی.
 کومی (ین/ئد/ئت) + ته‌واوکەر(ناقی
 هه‌فالناقی) + کاری بونی {نی. نه‌ری + بنیات + نی.
 تا. بوری + ئە. ته‌واویی + نی. ریککه‌فتنی}
 - ما کی نابیژت، ئەوی زیره‌ک نه‌بویه.
 - دیاره، ئەوی نه‌ساخ نه‌بویه.
 - دی چه‌وا زانین، هوین ین(ئد/د) نه‌ساخ نه‌بویه؟
- هه‌می جورین هه‌فالناقی دبنه ته‌واوکەری بونا
 بونه‌تی وه‌کو:
 - ئەز دبیژم، ئەو کولافی سور بویه، وی کریه
 دیاری. (هن. ره‌نگی)
 - دبیت سه‌ری وی یی که‌چهل بویه، له‌واباروکه
 کربویی. (هن. تاییه‌تیا کەسی)
 - چیدبت زادی پیس بویه، ژبه‌ره‌ندی یی نه‌ساخ
 بوی. (هن. تاییه‌تیا فیزیکی)
 - مه‌عیه‌ن، جلك ید(د) که‌فن بویه، له‌وا وی
 نه‌قیاینه. (هن. ژی)
 - دیاره، کراسی ته‌نگ بویه، نه‌چویه به‌ر وی. (هن.
 دوریی)
 - دویره، ئەو تشت ید گران بویه، نه‌شیا به
 بکریت. (هن. بهای)
 - من باوهره، خاندنا وی هند بله‌ز بویه، کەس
 تینه‌گه‌هشتیه. (هن. له‌زی)
 نه‌ریکرننا فان رستان ب فی شیویه:
 - ئەز دبیژم، ئەو کلاقی سور نه‌بویه، وی کریه
 دیاری.
 - دبیت سه‌ری وی یی که‌چهل نه‌بویه، هه‌ما ژ خو
 باروکه کربویی.
 - چیدبت زادی پیس نه‌بویه، ژبه‌ر تشته‌کی دی یی
 نه‌ساخ بوی.
 - مه‌عیه‌ن، جلك ید(د) که‌فن نه‌بویه، وی ژ
 به‌ترانی نه‌قیاینه.
 - دیاره، کراسی ته‌نگ نه‌بویه، هه‌ما ژ خو ناکه‌ته
 به‌ر خو.

- نه دویره، نهو تشت ید گران نه‌بوینه، بهلی نه‌قیایه بکړیت.
- نه‌خیر، خاندنا وی هند بلهز نه‌بوینه، بهس کهس ټینه‌گه‌هشت.
- نه‌گهر ته‌واو‌که‌ری کارې بونا بونه‌تیې نافی بکه‌ری یان بهر‌کاری بیت، ههر وه‌کو نافی هه‌فالنافی نیشاین نیړ و می (ی / ا) و نیشانا کومی (ین و نه‌له‌مورفین وی) ل پشته بکه‌ری دهر‌دکه‌فن، ریژبونا که‌ره‌ستان د رستیدا دی ب فی ره‌نگی بیت:
- بکه‌ر + نی. نف. نیړ و می (ی / ا) یان نی. کومی (ین/ید/د/یت) + ته‌واو‌که‌ر (نافی بکه‌ری/ بهر‌کاری) + کارې بونی {بنیات+ نی. تا. بوری+ نه. ته‌واویې + نی. ری‌ککه‌فتنی}
- بو نمونه:
- دیاره، نه‌زا/ی نقستی بویمه.
- دیاره، نه‌وی کوژتی بویمه.
- چیدبت، دهر‌گه‌ه ید(د) قه‌کری بوینه، له‌وا دزیکه‌رید که‌تینه‌مالی.
- نه‌ریک‌رنا فان رستان ب فی شیوه‌یه:
- دیاره، نه‌زا/ی نقستی نه‌بویمه.
- دیاره، نه‌وی کوژتی نه‌بویمه.
- چیدبت، دهر‌گه‌ه ید(د) قه‌کری نه‌بوینه.
- نه‌گهر ته‌واو‌که‌ری کارې بونا بونه‌تیې نافی ژیده‌ری بیت، ریژبونا که‌ره‌ستان د رستیدا دی ب فی ره‌نگی بیت:
- بکه‌ر + ته‌واو‌که‌ر (نافی ژیده‌ری) + کارې بونی {بنیات+ نی. تا. بوری+ نه. ته‌واویې + نی. ری‌ککه‌فتنی}
- نه‌و ده‌سټپک بویمه.
- دیاره، وه‌ختی شه‌ری ترس بویمه. نه‌ریک‌رنا وانژی ب فی ره‌نگیه:
- نه‌و ده‌سټپک نه‌بویمه.
- دیاره، وه‌ختی شه‌ری ترس نه‌بویمه. نه‌گهر ته‌واو‌که‌ری کارې بونا بونه‌تیې گرییا به‌ند بیت، ههمی جارن گرییا به‌ند به‌ری کارې بونا بونه‌تیې دهیت و ریژبونا که‌ره‌ستان د رستیدا دی ب فی ره‌نگی بیت:
- بکه‌ر + ته‌واو‌که‌ر (گرییا به‌ند) + کارې بونی {بنیات+ نی. تا. بوری+ نه. ته‌واویې + نی. ری‌ککه‌فتنی} بو نمونه:
- باوهر‌که، نه‌و ژ کوردستانی بویمه.
- نه‌دویره، نه‌و ل فی‌ری بویمه.
- نه‌ریک‌رنا وانژی ب فی ره‌نگیه:
- باوهر‌که، نه‌و ژ کوردستانی نه‌بویمه.
- نه‌دویره، نه‌و ل فی‌ری نه‌بویمه.
- 3-2-1-2: مودی مهرجی
- 3-2-1-2-1: تافی بوری مهرجی نیړیک:
- د تافی بوری مهرجی نیړیکدا، بنیاتی کارې ل گهل نیشانا تافی بوری و نیشانا مهرجی نیړیک (با) و پاشی نیشانا ری‌ککه‌فتنی (ل گهل بکه‌ری) دهیت.

- نه‌گهر ته‌واو‌که‌ری کارى بونا بونه‌تیى ناڤه‌کى
 بونه‌وه‌ران بیت، ریزبونا که‌ره‌ستان دى ب فى
 ره‌نگى بیت:
- بکه‌ر + ته‌واو‌که‌ر(ناڤى بونه‌وه‌ران)+ کارى
 بونى {بنيات+نى. تا. بورى+نى. مهرجیى نيزیک+
 نى. ریک‌که‌فتنى} بو نمونه :
- نه‌گهر نه‌مژى نوشدار بوباین(باين)، حالى مه‌ژى
 نه‌ڤه نه‌دبو.
- نه‌گهر نه‌ڤه نه‌و سهردار بوبا(با)، دا وی کوژم.
 - نه‌گهر کورى من نه‌و پيشمه‌رگه بوبا(با)، دا
 شانازی پى که‌م.
- نه‌ریک‌رنا فان رستان ب فى شیوه‌یه:
 - نه‌گهر نه‌مژى نه‌و نوشدار نه‌بوباین (نه‌باين)،
 حالى مه‌ژى نه‌ڤه نه‌دبو.
- نه‌گهر نه‌ڤه نه‌و سهردار نه‌بوبا(نه‌با)، دا
 وی کوژم.
- نه‌گهر کورى من نه‌و پيشمه‌رگه نه‌بوبا(با)،
 من شانازی پى نه‌دکر.
- نه‌گهر ناڤى ته‌واو‌که‌ر نه‌نیاس که‌ین، دى ب فى
 ره‌نگى بیت:
- نه‌گهر نه‌مژى نوشداره‌ک بوبام(بام) ژ وان، حالى
 منژى نه‌ڤه نه‌دبو.
- نه‌گهر نه‌ڤه نه‌و سهرداره‌ک بوبا(با)، دا وی کوژم.
 - نه‌گهر کورى من پيشمه‌رگه نه‌بوبا(با)، من
 شانازی پى نه‌دکر.
- گه‌له‌ک جارن کارى بونا بونه‌تیى د تافى بورى
 مهرجیى نيزیک‌دا دبیته Ø ل ده‌مى ئاخفتنى، هه‌ر
 وه‌کو د رستین سهریدا ب شیوین (با) و (نه‌با) کو د
 ناڤه‌را کفاناندا ده‌یته‌دیتن، نه‌ڤه‌ژى پتر بو

بکهر + ته و او کهر (ناڤی) کاری + کاری
 بونی { بنیات + نی. تا. بوری + نی. مهر جیی نیړیک +
 نی. ریځکه فتنی } بو نمونه:
 - نه گهر بریارا وان کوژتن بوبا، دا بیژن.
 - نه گهر شولا وی کیلان بوبا، وهسا نه دکیلا.
 نه ریځرنا فان رستان ب فی شیوهیه:
 - نه گهر بریارا وان کوژتن نه بوبا، دا چهوا وه
 بیژن.
 - نه گهر شولا وی کیلان نه بوبا، وهسا نه دکیلا.
 ناڤین کهسی دبنه ته و او کهری کاری بونا
 بونه تیپ ههر وه کو ناڤین بونه وهران و ناڤین کاری و
 ریژبونا کهره رستان د رستیدا دی ب فی رنگی
 بیت:
 - بکهر + ته و او کهر (ناڤی) کهسی + کاری
 بونی { بنیات + نی. تا. بوری + نی. مهر جیی نیړیک +
 نی. ریځکه فتنی }
 بو نمونه:
 - نه گهر نه کتهر نهز بوبام، دا فلم سهر کهقت.
 - نه گهر هه ڤالی من نهو بوبا، نهز دا چم.
 نه ریځرنا فان رستان ب فی شیوهیه:
 - نه گهر نه کتهر نهز نه بوبام، فلم سهر نه دکهقت.
 - نه گهر هه ڤالی من نهو نه بوبا، نهز دا چم.
 نه گهر ته و او کهری کاری بونا بونه تیپ ناڤی
 هه ڤالناڤی بیت، ریژبونا کهره رستان د رستیدا دی ب
 فی رنگی بیت:
 - بکهر + نی. نف. نیړ و می (ی/ا) یان نی.
 کومی (ین/ید(د)/یت) + ته و او کهر (ناڤی)

- نه گهر نه ڤه سهر دارهک نه بوبا (نه با)، دا وی
 کوژم.
 - نه گهر کوری من پیشمه رگهک نه بوبا (با)، من
 شانازی پی نه دکر.
 ههژی گوتنیپه هه می جاران کاری بونا
 بونه تیپ د تافی بوری مهر جیی نیړیکدا درستا
 نه ساده دا ده رد که ڤیت.
 دیسا ناڤین معنه ویژی دبنه ته و او کهر بو
 کاری بونا بونه تیپ، وه کو:
 - نه گهر نهو پهری بوبا، ...
 نه ریځرنا فی رستی ب فی شیوهیه:
 - نه گهر نهو پهری نه بوبا، ...
 نه گهر ته و او کهری کاری بونا بونه تیپ ناڤه کی
 (ناڤی بونه وهران) ده می یان جهی بیت، دی ب فی
 رنگی بیت:
 - نه گهر داوهت نه ڤرو بوبا (با)، نهز دا چمی.
 - نه گهر کهر کوک پایتهخت بوبا (با)، دا مالا خو
 بهمه ویړی.
 نه ریځرنا کاری بوری مهر جیی نیړیک د فان
 رستاندا ب فی شیوی خارپیه:
 - نه گهر داوهت نه ڤرو نه بوبا (نه با)، نهز دا چمی.
 - نه گهر کهر کوک پایتهخت نه بوبا (نه با)، دا مالا خو
 بهمه ویړی.
 ناڤین کاریژی دبنه ته و او کهری کاری بونا
 بونه تیپ ههر وه کو ناڤین بونه وهران، ریژبونا
 کهره رستان د رستیدا دی ب فی رنگی بیت:

- هه فالنافی) + کارى بونى {بنیات + نی. تا. بوری +
نه. مهر جیبى نیریک + نی. ریکه فتنى {
هه می جورین هه فالنافی دبنه ته واکه ری بونا
بونه تی، بو نمونه:
- نه گهر کاوه یی نه سمه ر بوبا، نه دچو بهر هه تافی.
(هن. رهنگی)
- نه گهر گو هی و ی یین بهل بوبان، دا فه شیرت.
(هن. تایه تیا که سی)
- نه گهر ئا فا پاقر بوبا، نه م نه ساخ نه دبوین.
(هن. تایه تیا فیزیکی)
- نه گهر جلك ید(د) که فن بوبان، دا هافیزم.
(هن. ن ژى)
- نه گهر ریکا وان یا دور بوبا، دا بیهنا خواه فه دهن.
(هن. دوری)
- نه گهر پرسیارا وان یا گرنگ بوبا، دا بهر سقا وان
دهم. (هن. بهای)
- نه گهر بریارا مه یا بله ز بوبا، بوچی نه دگوت.
(هن. له زی)
نهریکرنا فان رستان ب فی شیوهیه:
- نه گهر کاوه یی نه سمه ر نه بوبا، دا چیه بهر
هه تافی. (هن. رهنگی)
- نه گهر گو هی و ی یین بهل نه بوبان، دا چه و
فه شیرت. (هن. تایه تیا که سی)
- نه گهر ئا فا پاقر نه بوبا، نه م دا نه ساخ بین.
(هن. تایه تیا فیزیکی)
- نه گهر جلك ید(د) که فن نه بوبان، دا چه و
هافیزم. (هن. ژى)
- نه گهر ریکا وان یا دور نه بوبا، دا بوچی بیهنا
خوه فه دهن. (هن. دوری)
- نه گهر پرسیارا وان یا گرنگ نه بوبا، دا بوچی
بهر سقا وان دهی. (هن. بهای)
- نه گهر بریارا مه یا بله ز نه بوبا، بوچی نه دگوت.
(هن. له زی)
نه گهر ته واکه ری کارى بونا بونه تی نافی
بکهری یان بهر کارى بیت، ههر وه کو نافی
هه فالنافی نیشانین نیر و می (ی/ا) و نیشانا کومی
(ین و نه له مورفین و ی) ل پشتی بکهری
دهر دکهن، ریزبونا که رستان د رستیدا دی ب فی
رهنگی بیت:
- بکهر + نی. نف. نیر و می (ی/ا) یان نی. کومی)
ین/ید(د/یت) + ته واکه ر(نافی بکهری/
بهر کارى) + کارى بونى {بنیات + نی. تا. بوری +
نی. مهر جیبى نیریک + نی. ریکه فتنى {
بو نمونه:
- نه گهر لاوین ی نقستی بوبا، نه ز نه دچومه ژوور.
- نه گهر تو ا مری بوبای، ته داوه ت نه دکر.
- نه گهر نازدارا کوژتی بوبا، دا زانین.
- نه گهر ده رگه ید(د) فه کری بوبان، دا چمه
ژوور.
نهریکرنا فان رستان ب فی شیوهیه:
- نه گهر لاوین ی نقستی نه بوبا، نه ز نه دچومه
ژوور.
- نه گهر تو ا مری نه بوبای، دا شی داوه تی که ی.
- نه گهر نازدارا کوژتی نه بوبا، دا دیار بیت.

د تافی بوریی مهرجیی تهواو دا، بنیاتی کاری ل
 گهل نیشانا تافی بوری و نیشانا مهرجیی تهواو (ب)
 و پاشی نیشانا ریځکهفتنی (ل گهل بکهری) دهیت.
 ههمی جاران کاری بونا بونهتیی د تافی بوریی
 مهرجیی تهواو دا د رستا نه سادهدا دهر دکهفتی.
 ئە گهر تهواو کهری کاری بونا بونهتیی نافه کی
 بونه وهران بیت، ریژبونا کهرستان دی ب فی
 رهنگی بیت:
 - بکهر + تهواو کهر (نافی بونه وهران) + کاری
 بونی {بنیات + نی. تا. بوری + نی. مهرجیی تهواو +
 نی. ریځکهفتنی}
 نافیین گشتی و نافیین تاییه تی و نافیین کومه لژی
 دبنه تهواو کهری کاری بونا بونهتیی، بو نمونه:
 - ئە گهر ئەو شیر بوبن (بن)، دا مه خون.
 - ئە گهر تو سهردار بوبی (بی)، من نه دگوته
 پولیسان.
 - ئە گهر کوری من پیشمه رگه بوبت (بت)، دی
 شانازیی پی کهم.
 نه ریکونا کاری بوریی مهرجیی تهواو ب رییا
 نیشانا نه ریکونی (نه) دهیت نه ریکون و ل بهری
 بنیاتی کاری دهیت نه دانان:
 - ئە گهر ئەو شیر نه بوبن (نه بن)، پا چ بون؟
 - ئە گهر تو سهردار نه بوبی (نه بی)، دی ته کوژم.
 - ئە گهر کوری من پیشمه رگه نه بوبت (بت)، پا ل
 گهل پیشمه رگه ی چ دکر؟
 هنده ک جاران کاری بونا بونهتیی د تافی بوریی
 مهرجیی تهواو دا دیتته Ø ل دهمی ئاخفتنی، ههر

- ئە گهر دهر گه یډ (د) فه کری نه بوبان، دا چهوا
 چمه ژوور .
 ئە گهر تهواو کهری کاری بونا بونهتیی نافی
 ژیده ری بیت، ریژبونا کهرستان د رستیدا دی ب
 فی رهنگی بیت:
 بکهر + تهواو کهر (نافی ژیده ری) + کاری
 بونی {بنیات + نی. تا. بوری + نی. مهرجیی
 نیځکهفتنی}
 - ئە گهر هینگی دهستپیک بوبا، دا ههر روژه کی
 دو ماهیکژی هه بیت.
 نه ریکون دی ب فی رهنگی بیت:
 - ئە گهر هینگی دهستپیک نه بوبا، دو ماهیکژی
 نه دبو.
 ئە گهر تهواو کهری کاری بونا بونهتیی گرییا بهند
 بیت، ههمی جاران گرییا بهند بهری کاری بونا
 بونهتیی دهیت و ریژبونا کهرستان د رستیدا دی
 ب فی رهنگی بیت:
 بکهر + تهواو کهر (گرییا بهند) + کاری
 بونی {بنیات + نی. تا. بوری + نی. مهرجیی نیځیک +
 نی. ریځکهفتنی} بو نمونه:
 - ئە گهر ئەم ژ کوردستانی بوبان، دا سهر کهفین.
 - ئە گهر ئەو ل ویځی بوبا، دا ئە زژی چم.
 نه ریژی ب فی رهنگیه:
 - ئە گهر ئەم ژ کوردستانی نه بوبان، دا سهر کهفین.
 - ئە گهر ئەو ل ویځی نه بوبا، دا ئە زژی چم.
 2-2-1-2-3: تافی بوریی مهرجیی تهواو:

- وه‌کو د رستین سهریدا ب شیوی (ب+) نی.ریککه‌فتنی (د ناقه‌را کفاناندا دهیتیه‌دیتن، نه‌فه‌زی دیسا پتر بو سفکر نییه نه‌گهر نه نایب (بو) بهیتیه‌لادان د فان رستاندا. هه‌زی گوتیه نیشانا ریککه‌فتنی ل گهل بکهری بو که‌سی سیی تاک(Ø)ه، به‌لی بتنی د فی شیوه‌یدا نه‌بیت کو (ت / یت..) دهر دکه‌فیت .
- نه‌ف ناقه ژلایی نیاسینیقه دشیاندایه ببنه ناقین نیاس و نه‌نیاس، بونونه:
- نه‌گهر نه‌فه نه‌و شیر بوبن(بن)، دی مه خون.
- نه‌گهر نه‌فه نه‌و سهردار بوبت (بت)، دی وی کورم.
- نه‌گهر کوری من نه‌و پیشمه‌رگه بوبت (بت)، دی شانازی پی کهم.
- نهریکرنا فان رستان ب فی شیوه‌یه:
- نه‌گهر نه‌فه نه‌و شیر نه‌بوبن(نه‌بن)، پا چنه؟
- نه‌گهر نه‌فه نه‌و سهردار نه‌بوبت (نه‌بت)، دی وی کورم.
- نه‌گهر کوری من نه‌و پیشمه‌رگه نه‌بوبت (بت)، دی شانازی پی نه‌دکر.
- نه‌گهر ناقی ته‌واو کهر نه‌نیاس کهین، دی ب فی رهنگی بیت:
- نه‌گهر نه‌زه‌زی نوشداره‌ک بوم(جم) ژ وان، هوین د هه‌قن چ بیژن.
- نه‌گهر نه‌فه سهرداره‌ک بوبت (بت)، دی وی کورم.
- نه‌گهر کوری من پیشمه‌رگه بوبت (بت)، دی شانازی پی کهم.
- نهریکرنا فان رستان ب فی شیوه‌یه:
- نه‌گهر نه‌و خه‌ون بوبت (بت)، پا نه‌فه چیه؟ نهریکرنا فی رستی ب فی شیوه‌یه:
- نه‌گهر نه‌و خه‌ون نه‌بوبت (بت)، پا چیه؟ نه‌گهر ته‌واو کهری کاری بونا بونه‌تی ناقه‌کی (ناقی بونه‌وران) ده‌می یان جهی بیت، دی ب فی رهنگی بیت:
- نه‌گهر ئاهه‌نگ سپیدی بوبت (بت)، پا چه‌وا هات؟
- نه‌گهر جه مال بوبت (بت)، چه‌وا تیرا کر؟ نهریکرنا کاری بوریی مهرجی ته‌واو د فان رستاندا ب فی شیوی خاریه:
- نه‌گهر ئاهه‌نگ سپیدی نه‌بوبت (نه‌بت)، پا چه‌وا هات؟
- نه‌گهر جه مال نه‌بوبت (نه‌بت)، پا کیدری بو؟ ناقین کاری دبنه ته‌واو کهری کاری بونا بونه‌تی هه‌ر وه‌کو ناقین بونه‌وران ریژبونا که‌ره‌ستان د رستیدا دی ب فی رهنگی بیت:

- بکھر+تہواوکھر(ناقہی کاری) + کاری
بونہی {بنیات+ نی. تا. بوری+ ئہ. مہرجیہی تہواو+
نی. ریککھفتنی} بو نمونہ:
- ئہ گھر ئہو چون بوبت (بت)، پا ہاتنا چہوا بو؟
- ئہ گھر ئہو رہفین بوبت (بت)، پا بہرگریا
چہواہ؟
نہریکرنا فان رستان ب فی شیوہیہ:
- ئہ گھر ئہو چون نہبوت (نہبت)، پا خونہ
ہاتن بو؟
- ئہ گھر ئہو رہفین نہبوت (نہبت)، پا بہرگریہ؟
ناقہین کہسی دبنہ تہواوکھری کاری بونا
بونہتیہ ہەر وہکو ناقہین بونہوہران و ناقہین کاری و
ریژبونا کەرہستان د رستیدا دی ب فی رہنگی
بیت:
- بکھر+تہواوکھر(ناقہی کہسی)+ کاری
بونہی {بنیات+ نی. تا. بوری+ نی. مہرجیہی تہواو+
نی. ریککھفتنی} بو نمونہ:
-ئہ گھر ئہ کتہر ئہو بوبت (بت)، فلم سہرناکہفت.
- ئہ گھر ئہوی تہ دیتی ئہز بوجم(جم)، پا ئہز چہوا
ہاتم؟
نہریکرنا فان رستان ب فی شیوہیہ:
- ئہ گھر ئہ کتہر ئہو نہبوت (بت)، فلم
سہرناکہفت.
- ئہ گھر ئہوی تہ دیتی ئہز نہبوجم(نہجم)، پا ئہز
چہوا ہاتم؟
- ئہ گھر تہواوکھری کاری بونا بونہتیہ ناقہی
ہہقالناقہی بیت، ریژبونا کەرہستان د رستیدا دی ب
فی رہنگی بیت:
- بکھر+نی. نف. نییر و می (ی/ا) یان نی. کومی
ین/ید(د/یت) + تہواوکھر(ناقہی ہہقالناقہی)+ کاری
بونہی {بنیات+ نی. تا. بوری+ نی. مہرجیہی تہواو+
نی. ریککھفتنی}
ہہمی جورین ہہقالناقہی دبنہ تہواوکھری بونا
بونہتیہ، بو نمونہ:
- ئہ گھر کاوہ یی ئہسمہر بوبت (بت)، نہدچو بہر
ہہتافی. (ہن. رہنگی)
- ئہ گھر گوہین وی یین بہل بوبن(بن)، دا
فہشیرت. (ہن. تاییہتیا کہسی)
- ئہ گھر ئاقا پاقژ بوبت (بت)، ئہم نہساخ نابین.
(ہن. تاییہتیا فیزیکی)
- ئہ گھر جلك ید(د) کہفن بوبن(بن)، دی
ہافیزم. (ہن. ژی)
- ئہ گھر ریکا وان یا دور بوبت (بت)، پا چہوا
گہہشتن؟ (ہن. دوریی)
- ئہ گھر پرسیارا وان یا گرنگ بوبت (بت)،
پا بوجی کہسی بہرسف نہدا؟ (ہن. بہای)
- ئہ گھر بریارا مہ یا بلہز بوبت (بت)، بوجی
نہدگوت؟ (ہن. لہزی)
نہریکرنا فان رستان ب فی شیوہیہ:
- ئہ گھر کاوہ یی ئہسمہر نہبوت (بت)، داچیتہ بہر
ہہتافی. (ہن. رہنگی)

- ئە گەر گوهین وی یین بەل نەبوین (بن)، دا چەوا فەشیرت. (هن. تاییه‌تیا کەسی)
- ئە گەر ئاڤا پاقژ نەبوت (بت)، ئەم دا نەساخ یین. (هن. تاییه‌تیا فیزیکی)
- ئە گەر جلك ید (د) کەڤن نەبوین (بن)، دا چەوا هافیزم؟ (هن. ژى)
- ئە گەر ریڤکا وان یا دور نەبوت (بت)، دا بوچی بیهنا خوێه دەن؟ (هن. دوریی)
- ئە گەر پرسیارا وان یا گرنگ نەبوت (بت)، دا بوچی بەرسقا وان دەی؟ (هن. بهای)
- ئە گەر بریارا مه یا بلەز نەبوت (نەبت)، بوچی نەدگوت؟ (هن. لەزی)
- ئە گەر تەواو کەری کاری بونا بونەتیئ ناڤی بکەری یان بەرکاری بیت، هەر وه‌کو ناڤی هەڤالناڤی نیشانین نیر و می (ی / ا) و نیشانا کومی (ین و ئەله‌مورفین وی) ل پشتی بکەری دەردکەڤن، ریژبونا کەرەستان د رستیدا دی ب فی رهنگی بیت:
- بکەر + نی. نف. نیر و می (ی / ا) یان نی. کومی (ین/ید/یت) + تەواو کەر (ناڤی بکەری/بەرکاری) + کاری بونی {بنیات+ نی. تا. بوری+ نی. مەر جیی تەواو+ نی. ریڤکەڤن} بونمونه:
- ئە گەر لاوین ی نڤستی بوبت (بت)، پا چەوا هات؟
- ئە گەر تو ا مری بوبی (بی)، تە داووت نەدکر.
- ئە گەر ماری کورژتی بوبت (بت)، دی بوچی ژى ترسی.
- ئە گەر دەرگه ید (د) فە کری بوبن (بن)، پا تە بوچی نەدگرتن؟
- نەریکرا ئان رستان ب فی شیوه‌یه:
- ئە گەر لاوین ی نڤستی نەبوت (نەبت)، پا بوچی نەدهات؟
- ئە گەر تو ا مری نەبوی (نەبی)، پا تو بوچی نەدهات؟
- ئە گەر ماری کورژتی نەبوت (نەبت)، خوێ نیریک نەکە.
- ئە گەر دەرگه ید (د) فە کری نەبوین (نەبن)، پا چەوا چو ژور؟
- ئە گەر تەواو کەری کاری بونا بونەتیئ ناڤی ژێدەری بیت، ریژبونا کەرەستان د رستیدا دی ب فی رهنگی بیت:
- بکەر+تەواو کەر (ناڤی ژێدەری)+ کاری بونی {بنیات+ نی. تا. بوری+ نی. مەر جیی تەواو+ نی. ریڤکەڤن}
- ئە گەر هینگی دەستپیک بوبت (بت)، پا بوچی هەتا نهوچ دیار نیه؟
- نەریکرا دی فی رهنگی بیت:
- ئە گەر هینگی دەستپیک نەبوت (نەبت)، پا کەنگیه؟
- ئە گەر تەواو کەری کاری بونا بونەتیئ گرییا بەند بیت، هەمی جاران گرییا بەند بەری کاری بونا بونەتیئ دهیت و ریژبونا کەرەستان د رستیدا دی ب فی رهنگی بیت:

- بکەر + ته‌واو‌کەر(ناڤی بونه‌وهران) + کاری بونی }
نی. تا. نهو + بنیات + نه. ته‌واوی + نی. ریککه‌ڤتینی
{
ناڤین گشتی و ناڤین تاییه‌تی و ناڤین کومه‌لژی دبنه
ته‌واو‌کەری کاری بونا بونه‌تیی، بو نمونه:

- هوین ماموستانه(ماموستان). ناڤی گشتی

- نه‌ز نه‌سرینم. ناڤی تاییه‌تی

- نه‌ز پیشمه‌رگه‌مه(پیشمه‌رگه‌م). ناڤی کومه‌ل

د رستین سه‌ریدا د شیوی ئه‌ریدا، هنده‌ک جارن
مورفیم(ه) ل دوماهیا ناڤی دیاردیت ل گه‌ل هنده‌ک
ناڤان. نه‌م پیشینی دکه‌ین کو ده‌رکه‌ڤتینا ڤی مورفیمی
گریدایه ب وی ناڤی دبنه ته‌واو‌کەر، نه‌گەر ناڤی
ته‌واو‌کەر ب تپا بزوین بدوماهیک هاتیت، دی نه‌ڤ
مورفیمه ده‌رکه‌ڤتیت، به‌روفاژی ل گه‌ل ناڤین دوماهیا
وان تپا نه‌بزوین بیت نه‌ڤ مورفیمه ناده‌رکه‌ڤتیت، نانکو
دیارده‌کا فونولوجیه چونکی د کرمانجیا خاریدا نیه. بو
نمونه: - من پیشمه‌رگه‌م.

ژلای نیاسینیڤه دشیاندايه ناڤین نیاس و نه‌نیاس ببنه
ته‌واو‌کەر، بو نمونه:

- هوین نه‌و ماموستانه(ماموستان)؟

- نه‌ز نه‌و نه‌سرینم.

- نه‌ز نه‌و پیشمه‌رگه‌مه یی ته‌داخاز کری.

نه‌ریکرنا ڤان رستان ب ڤی شیویه:

- هوین نه‌و ماموستان نینه(نین)؟

- نه‌ز نه‌و نه‌سرین نیمه(نینم).

- نه‌ز نه‌و پیشمه‌رگه‌ نیمه(نینم) یی ته‌داخاز کری

نه‌گەر ناڤی ته‌واو‌کەر نه‌نیاس که‌ین، دی ب ڤی ره‌نگی

بیت:

- نه‌و ماموستایه‌که ژ وان.

نیشانا نه‌ری د تافی نه‌ودا (نا)یه ده‌می (نی. تا.
نه‌و) دحه‌لیتته دناڤدا، به‌لی د شیوی تافی نه‌ودا چونکی
(نی. تا. نه‌و)بویه(Ø)، ژبه‌ره‌ندی نیشانا نه‌ری
(نه)یه(وه‌کی یا تافی بوری)، ده‌می نه‌سپیکتا ته‌واوی
(یه) ل دوپرا ده‌یت فونیمین (ه) و (ی) کوم دبن(نه
+ (یه) ب ڤی چندی (ه) ڤ به‌ر یاسای لادانی
دکه‌ڤتیت، هوسا ژ نیشانا نه‌ری (ن) دمینیت و دبیته)
نیه)، به‌لی نیشانین ریککه‌ڤتینی نه‌سپیکتا ته‌واوی دهن ،
له‌ورا بوکه‌سی ئیکتی کت دبیته (نیمه) و بوکه‌سی
دوی کت دبیته (نیی) چونکی(ه) یا نه‌سپیکتا ته‌واوی
(یه) ڤ به‌ر یاسای لادانی دکه‌ڤتیت. بوکه‌سی سیی کت
دبیته (نیه) چونکی(ه) یا نه‌سپیکتا ته‌واوی (یه) ل گه‌ل
نیشانا ریککه‌ڤتینی (ه) بوکه‌سی سیی کت کوم دبن.
بوکه‌سی ئیکتی کوم دبیته (نینه) چونکی(ی)یا
نه‌سپیکتا ته‌واوی (یه) ل گه‌ل(ی) یا نیشانا ریککه‌ڤتینی
بوکه‌سی ئیکتی کوم (ین) پیکه‌ کوم دبن. بوکه‌سی
دوی کوم و که‌سی سیی کوم دبیته (نینه).

زور جارن د ناخفتنا روزانه‌دا ل هنده‌ک ده‌ڤه‌رین
گورارا به‌هدینی (ه) یا نه‌سپیکتا ته‌واوی (یه)
ناهیته‌گوتن و (ن)ه‌کا زیده ده‌یته‌گوتن هه‌ر وه‌کو
رستین سه‌ری (د ناڤه‌را کفاناندا) ب شیوین (نینم)،
نینی، نینه، نینین، نینن) ب بوچونا مه نه‌ڤه ب تی
دیارده‌کا فونولوجیه و یا تاییه‌ته ب هنده‌ک ده‌ڤه‌رین
گورارا به‌هدینیڤه وه‌کو ده‌وکی.

نه‌گەر ته‌واو‌کەری کاری بونا بونه‌تیی ناڤه‌کی
بونه‌وهران بیت، ریزبونا که‌ره‌ستان دی ب ڤی ره‌نگی
بیت:

- ئەڤه مرن نیه.
 - ئەو هلسه‌نگاندن نیه.
 نافیڤن کەسی دبنه ته‌واوکەری کارێ بونا بونەتیڤ
 هەر وه‌کو نافیڤن بونەوه‌ران و نافیڤن کارێ و ریزبونا
 کەرەستان د رستیدا دێ ب فی ره‌نگی بیت:
 بکەر + ته‌واوکەر(ناڤی کەسی) + کارێ بونی { نی.
 تا. نه‌و + بنیات + ئە. ته‌واوی + نی. ریککەشتنی } بو
 نمونه:

- ئەندازیاری وان ئەزم.
 - باشترین مروڤ ئەوه.
 نەریک‌رنا ڤان رستان ب فی شیوه‌یه:
 - ئەندازیاری وان ئەز نیمه.
 - باشترین مروڤ ئەو نیه.
 ئەگەر ته‌واوکەری کارێ بونا بونەتیڤ نافی
 هەڤالناڤی بیت، ریزبونا کەرەستان د رستیدا دێ ب
 فی ره‌نگی بیت:
 - بکەر + نی. نف. نیڤ و می (ی / ا) یان نی. کومی
 ین/ید(د)/یت + ته‌واوکەر(ناڤی هەڤالناڤی) + کارێ
 بونی { نی. تا. نه‌و + بنیات + ئە. ته‌واوی + نی.
 ریککەشتنی }

هەمی جورین هەڤالناڤی دبنه ته‌واوکەری بونا
 بونەتیڤ، بو نمونه:
 - کراسی ره‌شه. (هن. ره‌نگی)
 - چافیڤن وی یین زلن. (هن. تایه‌تیا کەسی)
 - زادای تیژه. (هن. تایه‌تیا فیزیکی)
 - ئەوی عەمردریژه. (هن. ژێ)
 - بیهنا وی یا کورتە. (هن. دورین)
 - جلك ین ئەرزانی. (هن. بهای)
 - نازادی بله‌زه. (هن. له‌زی)

- ئەز نەسرینه‌کم ژ وان.
 - ئەز پيشمه‌رگه‌کم ژ وان.
 نەریک‌رنا ڤان رستان ب فی شیوه‌یه:
 - ئەو ماموستایه‌ک نیه ژ وان.
 - ئەز نەسرینه‌ک نیمه ژ وان.
 - ئەز پيشمه‌رگه‌ک نیمه ژ وان.
 دیسا نافیڤن مه‌عنه‌ویژی دبنه ته‌واوکەر بو کارێ بونا
 بونەتیڤ، وه‌کو:

- دیاره، ئەو خه‌ونه.
 نەریک‌رنا فی رستی ب فی شیوه‌یه:
 - دیاره، ئەو خه‌ون نیه.
 ئەگەر ته‌واوکەری کارێ بونا بونەتیڤ ناڤه‌کی (ناڤی
 بونەوه‌ران) دەمی یان جهی بیت، دێ ب فی ره‌نگی
 بیت:
 - ئاهه‌نگ ئەڤروه.
 - ڤیری هه‌ولیر ه.
 نەریک‌رنا کارێ ته‌واو د ڤان رستاندا ب فی شیوی
 خاریه:
 - ئاهه‌نگ ئەڤروه نیه.
 - ڤیری هه‌ولیر نیه.

ناڤین کارێ دبنه ته‌واوکەری کارێ بونا بونەتیڤ
 هەر وه‌کو نافیڤن بونەوه‌ران ریزبونا کەرەستان د رستیدا
 دێ ب فی ره‌نگی بیت:
 - بکەر + ته‌واوکەر(ناڤی کارێ) + کارێ بونی { نی.
 تا. نه‌و + بنیات + ئە. ته‌واوی + نی. ریککەشتنی }
 بو نمونه:
 - ئەڤه مرنه.
 - ئەو هلسه‌نگاندنه.
 رنا ڤان رستان ب فی شیوه‌یه:

نهر يکرن ا فان رستان ب في شيويه:

- کراسي رهش نيه.

- چاڤين وي بين زل نينه (نين).

- زادي تيژ نيه.

- نهوي عه مردريژ نيه.

- بيهنا وي يا کورت نيه.

- جلك ين نه رزان نينه (نين).

- نازادي بلهز نيه.

نه گهر تهواو کهری کارى بونا بونه تيې نافي بکهری
يان بهر کارى بيت، ههر وه کو نافي هه فالنافي نيشانيې

نيړ و مي (ي / ا) و نيشانا کومي (ين و نه له مورفيې
وي) ل پشتي بکهری دهر دکه فن، ريژ بونا کهره رستان د
رستيدا دي ب في رهنگي بيت:

- بکهر + ني. نف. نيړ و مي (ي / ا) يان ني. کومي)
ين/يد(د/يت) + تهواو کهر(نافي بکهری/ بهر کارى)
+ کارى بوني { ني. تا. نهو + بنيات + نه. تهواوي +
ني. ريککه فتني } بو نمونه:

- تو ا مريي.

- دهر گه يد(د) فه کرينه.

نهر يکرن ا فان رستان ب في شيويه:

- تو ا مري نيه.

- دهر گه يد(د) فه کري نينه.

نه گهر تهواو کهری کارى بونا بونه تيې نافي زيدهری
بيت، ريژ بونا کهره رستان د رستيدا دي ب في رهنگي
بيت:

- بکهر + تهواو کهر(نافي زيدهری) + کارى بوني {
ني. تا. نهو + بنيات + نه. تهواوي + ني. ريککه فتني }
- نهغه دهسپيک.

- نهغه دهرزه.

نهر يکرن دي في رهنگي بيت:

- نهغه دهسپيک نيه.

- نهغه دهرز نيه.

نه گهر تهواو کهری کارى بونا بونه تيې گرييا بهند
بيت، ههمي جار ان گرييا بهند بهري کارى بونا
بونه تيې دهيت و ريژ بونا کهره رستان د رستيدا دي ب
في رهنگي بيت:

- بکهر + تهواو کهر(گرييا بهند) + کارى بوني { ني.
تا. نهو + بنيات + نه. تهواوي + ني. ريککه فتني } بو
نمونه:

- نهز ژ کوردستانيمه.

- نهول ويړيه.

- نهر يکرن زي ب في رهنگيه:

- نهز ژ کوردستاني نيمه.

- نهول ويړي نيه.

3-2-3: نافي دهيت:

3-2-3: مودي راگه هاندني:

د نافي دهيتدا نيشانا نافي دهيت (دي) ل
دهسپيکي دهيت وپاشي بنيات و نيشانا ريککه فتني.

نه گهر تهواو کهری کارى بونا بونه تيې نافي کي
بونه وهران بيت، ريژ بونا کهره رستان دي ب في رهنگي
بيت:

- بکهر + تهواو کهر(نافي بونه وهران) + کارى
بوني { ني. تا. دهيت (4) + بنيات + ني. ريککه فتني }
نافين گشتي و نافي تايه تي و نافي کومهل دبنه
تهواو کهری کارى بونا بونه تيې، بو نمونه:

- خودي حهز کت، نهز دي ساله کادي ماموستا بم.
نافي گشتي

- نهز دي مهم بم، توژي زين. نافي تايه تي

- هه‌تا مرنئ ئەم دئ پيشمه‌رگه بين. نافی کومهل
 نيشانا نه‌رئ د تافی دهيتدا (نا)يه چونکي نيشانا
 تافی دناڤدا دحه‌لييت و ل جهی نيشانا تافی دهيت
 (دئ) دهيت، بو نمونه د ڤان رستاندا ب ڤي شيوه‌يه:
 – خودئ هه‌ز که‌ت، ئەز ساله کادی ماموستا نام.
 – ئەز مەم نام، توژی زين.
 – هه‌تا مرنئ ئەم پيشمه‌رگه نابین.
 ئەڤ ناڤه ژلايئ نياسينئقه د شياندايه بينه نافی نياس و
 نه‌نياس، بو نمونه:
 – خودئ هه‌ز که‌ت، ئەز دئ ساله کادی ئەو ماموستا
 ب.
 – ئەز دئ ئەو مەم ب، توژی زين.
 – هه‌تا مرنئ ئەم دئ ئەو پيشمه‌رگه بين.
 نه‌رئکونا ڤان رستان ب ڤي شيوه‌يه:
 – خودئ هه‌ز که‌ت، ئەز ساله کادی ئەو ماموستا نام.
 – ئەز ئەو مەم نام، توژی زين.
 – هه‌تا مرنئ ئەم ئەو پيشمه‌رگه نابین.
 ئەگەر نافی ته‌واو که‌ر نه‌نياس که‌ين، دئ ب ڤي ره‌نگي
 بيت:
 – خودئ هه‌ز که‌ت، ئەز دئ ساله کادی ماموستايه‌ک
 ب ژ وان.
 – ئەز دئ مەمه‌ک ب ژ وان مەمان.
 – هه‌تا مرنئ ئەز دئ پيشمه‌رگه ب ژ وان.
 نه‌رئکونا ڤان رستان ب ڤي شيوه‌يه:
 – خودئ هه‌ز که‌ت، ئەز ساله کادی ماموستايه‌ک نام
 ژ وان.
 – ئەز مەمه‌ک نام ب ژ وان مەمان.
 – هه‌تا مرنئ ئەز پيشمه‌رگه نام ب ژ وان.
- ديسا نافی مەعنه‌ويژی دبنه ته‌واو که‌ر بو کاری
 بونا بونه‌تي، وه‌کو:
 – ئەو دئ حوری بت، يا ته ديتي.
 نه‌رئکونا ڤي رستي ب ڤي شيوه‌يه:
 – ئەو حوری نابت، يا ته ديتي.
 ئەگەر ته‌واو که‌رئ کاری بونا بونه‌تي ناڤه‌کي (ناڤي)
 بونه‌هران) ده‌می يان جهی بيت، دئ ب ڤي ره‌نگي
 بيت:
 – ئەم دئ به‌رامبه‌ر دوژمنی چيا بين.
 – کومبون دئ دوسبه بيت.
 نه‌رئکونا کاری د ڤان رستاندا ب ڤي شيوه‌ي خاريه‌يه:
 – ئەم به‌رامبه‌ر دوژمنی چيا نابین.
 – کومبون دوسبه نابت.
 نافی کاری دبنه ته‌واو که‌رئ کاری بونا بونه‌تي و
 ريزبونا که‌ره‌ستان د رستيڤا دئ ب ڤي ره‌نگي بيت:
 – بکه‌ر + ته‌واو که‌ر (ناڤي کاری) + کاری بوني {
 ني. تا. دهيت + بنيات + ني. ريککه‌ڤتني }
 بو نمونه:
 – سزايي وي دئ کوژتن بت.
 – شولي من دئ کوپيکرن بت.
 نه‌رئکونا ڤان رستان ب ڤي شيوه‌يه:
 – سزايي وي کوژتن نابت.
 – شولي من کوپيکرن نابت.
 نافی که‌سي دبنه ته‌واو که‌رئ کاری بونا بونه‌تي هه‌ر
 وه‌کو نافی بونه‌هران و نافی کاری و ريزبونا
 که‌ره‌ستان د رستيڤا دئ ب ڤي ره‌نگي بيت:
 – بکه‌ر + ته‌واو که‌ر (ناڤي که‌سي) + کاری بوني { ني.
 تا. دهيت + بنيات + ني. ريککه‌ڤتني }
 بو نمونه:

ٺه گهر ته واو کهری کارى بونا بونه تیبی نافی بکهری
یان بهر کارى بیت، ههر وه کو نافی هه فالنافی نیشانی
نیرو می (ی / ا) و نیشانا کومی (ین و نه له مورفین
وی) ل پشتی بکهری دهر دکه فن، ریژبونا کهره ستان د
رستیدا دی ب فی رهنگی بیت:

- بکهر + نی. نف. نیرو می (ی / ا) یان نی. کومی
ین/ید(د)/یت + ته واو کهر (نافی بکهری/ بهر کارى)
+ کارى بونی { نی. تا. دهیت + بنیات + نی.
ریککه فتنی } بو نمونه:

- ٺه گهر تو زوو نه چی، لاوین دی یه نفستی بت.
- ٺه گهر ههر تودی یا مری بی، تو بوچی دهرمانان
دخوی؟

- دهر گه دی یید(د) فه کری بن، دا بچی ژورور .
نهریکرنا فان رستان ب فی شیوهیه:

- ٺه گهر تو زوو نه چی، لاوین یه نفستی نابت.
- ٺه گهر ههر تو یا مری نابی، ما تو بوچی دهرمانان
ناخوی.

- دهر گه یید(د) فه کری نابن، دا بچی ژورور .
ٺه گهر ته واو کهری کارى بونا بونه تیبی نافی
ژیده ری بیت، ریژبونا کهره ستان د رستیدا دی ب فی
رهنگی بیت:

- بکهر + ته واو کهر(نافی ژیده ری) + کارى بونی {
نی. تا. دهیت + بنیات + نی. ریککه فتنی}

- کارى هه وه دی ههر ره بیت.
نهریکرن دی ب فی رهنگی بیت:

- کارى هه وه ههر ره نابت.

ٺه گهر ته واو کهری کارى بونا بونه تیبی گرییا بهند
بیت، ههمی جارن گرییا بهند بهری کارى بونا

- ٺه کهر دی تو بی.

- گا فان دی ٺه بت.

نهریکرنا فان رستان ب فی شیوهیه:

- ٺه کهر تو نابی.

- گا فان ٺه نابت.

ٺه گهر ته واو کهری کارى بونا بونه تیبی نافی هه فالنافی
بیت، ریژبونا کهره ستان د رستیدا دی ب فی رهنگی
بیت:

- بکهر + نی. نف. نیرو می (ی / ا) یان نی.
کومی (ین/ید(د)/یت) + ته واو کهر (نافی هه فالنافی)
+ کارى بونی { نی. تا. دهیت + بنیات + نی.
ریککه فتنی }

ههمی جورین هه فالنافی دبنه ته واو کهری بونا
بونه تیبی، بو نمونه:

- کوری وان دی یه سیس بت. (هن. رهنگی)

- گو هین وی دی یین بهل بن. (هن. تایه تیا که سی)

- ئا دی یا گهرم بت. (هن. تایه تیا فیزیکی)

- ژبی وی دی یه مهزن بت. (هن. ژی)

- ریکا وان دی یا دریژ بت. (هن. دوری)

- بهایین وان دی یین ٺه رزان بن. (هن. بهای)

- لهزا ترومبیلی دی یا هیدی بیت. (هن. لهزی)

نهریکرنا فان رستان ب فی شیوهیه:

- کوری وان یه سیس نابت. (هن. رهنگی)

- گو هین وی یین بهل نابن. (هن. تایه تیا که سی)

- ئا یا گهرم نابت. (هن. تایه تیا فیزیکی)

- ژبی وی یه مهزن نابت. (هن. ژی)

- ریکا وان یا دریژ نابت. (هن. دوری)

- بهایین وان یین ٺه رزان نابن. (هن. بهای)

- لهزا ترومبیلی یا هیدی نابت. (هن. لهزی)

ناحله‌لیت و ل جهی نیشانا مهرجی (دی) دهیت، بو
 نمونه د فان رستاندا ب فی شیوه‌یه:

- نه‌گه‌ر نه‌ز ماموستا نه‌جم، دی بیژم.

- نه‌گه‌ر نه‌ز مه‌م نه‌جم، تودی بیه‌زین؟

- نه‌گه‌ر نه‌م هه‌تا مرنی پیشمه‌رگه نه‌بین، نه‌و دی
 وه‌لاتی مه‌ستین.

نه‌و ناهه ژلای نیاسینیقه دشاندا یه بنه ناڤین نیاس
 و نه‌نیاس، بو نمونه:

- نه‌گه‌ر نه‌ز نه‌و ماموستا بجم، ما دی بوچی
 فه‌شیرم.

- نه‌گه‌ر نه‌ز نه‌و مه‌م بجم، توژی دی بیه‌زین؟

- نه‌گه‌ر نه‌م هه‌تا مرنی نه‌و پیشمه‌رگه بین (بین)، که‌س
 نه‌شینه مه.

نه‌ریک‌رنا فان رستان ب فی شیوه‌یه:

- نه‌گه‌ر نه‌ز نه‌و ماموستا نه‌جم، ما دی بوچی بیژم.

- نه‌گه‌ر نه‌ز نه‌و مه‌م نه‌جم، تو دی بیه‌زین؟

- نه‌گه‌ر نه‌م هه‌تا مرنی نه‌و پیشمه‌رگه نه‌بین، یا مه‌ دی
 ژبنی چت.

نه‌گه‌ر ناڤی ته‌واو‌که‌ر نه‌نیاس که‌ین، دی ب فی ره‌نگی
 بیت:

- چیدبیت نه‌و ماموستایه‌ک بیت (بت) ژ وان.

- چیدبیت نه‌ز مه‌مه‌ک بجم، و ل زینی بگه‌رم.

- چیدبیت نه‌ز هه‌تا مرنی پیشمه‌رگه‌ک بجم (جم) ژ وان.

نه‌ریک‌رنا فان رستان ب فی شیوه‌یه:

- چیدبیت نه‌و ماموستایه‌ک نه‌بت ژ وان.

- ما هه‌که نه‌ز مه‌مه‌ک نه‌جم، تو دی چه‌وا بیه‌زین.

- چیدبیت نه‌ز هه‌تا مرنی پیشمه‌رگه‌ک نه‌جم ژ وان.

دیسا ناڤین مه‌عنه‌ویژی دبنه ته‌واو‌که‌ر بو کاری بونا

بونه‌تی، وه‌کو:

بونه‌تی دهیت و ریژبونا که‌ره‌ستان د رستیدا دی ب
 فی ره‌نگی بیت:

- بکه‌ر + ته‌واو‌که‌ر (گریا به‌ند) + کاری بونی { نی.

تا. دهیت + بنیات + نی. ریکه‌فتنی } بو نمونه:

- نه‌م دی ژ کوردستانی بین.

- نه‌و دی ل ویژی بن.

نه‌ریک‌رنزی دی بیته:

- نه‌م ژ کوردستانی نابین.

- نه‌و ل ویژی نابین.

2-3-2-3: مودی مهرجی:

نیشانا مهرجی د تافی دهیتدا (ب) ه و ل جهی
 (نی. تا. دهیت) دهیت، ب فی ره‌نگی:

{ نی. مهرجی + بنیات + نی. ریکه‌فتنی }

نه‌گه‌ر ته‌واو‌که‌ری کاری بونا بونه‌تی ناهه‌کی
 بونه‌وهران بیت، ریژبونا که‌ره‌ستان دی ب فی ره‌نگی
 بیت:

بکه‌ر + ته‌واو‌که‌ر (ناڤی بونه‌وهران) + کاری بونی {
 نی. مهرجی + بنیات + نی. ریکه‌فتنی }

ناڤین گشتی و ناڤین تایه‌تی و ناڤین کومهل دبنه
 ته‌واو‌که‌ری کاری بونا بونه‌تی، بو نمونه:

- نه‌گه‌ر نه‌ز ماموستا بجم (جم)⁽⁵⁾، نه‌ز نابیژم. ناڤی

گشتی

- نه‌گه‌ر نه‌ز مه‌م بجم (جم)، تودی بیه‌زین. ناڤی

تایه‌تی

- نه‌گه‌ر هه‌تا مرنی نه‌م پیشمه‌رگه بین (بین)، که‌س
 نه‌شینه مه. ناڤی کومهل

نیشانا نه‌ری د نه‌فی شیوی تافی دهیتدا (نه‌یه،
 چونکی پیشتر نیشانا تافی دهیت لادایه و دناڤدا

- نه‌کو، نه‌و حوری بیت (بت)، ته دیتی؟
 نه‌ریکونا فی رستی ب فی شیوه‌یه:
- نه‌کو، نه‌و حوری نه‌بت، یا ته دیتی؟
 نه‌گه‌ر ته‌واو‌که‌ری کارئ بونا بونه‌تیئ نافی‌کی (نافی
 بونه‌وهران) ده‌می یان جهی بیت، دی ب فی ره‌نگی
 بیت:
- پی‌دقیه، نه‌م به‌رامبه‌ر دوژمنی چیا بین (بین).
 - لازمه، کومبون دوسبه بیت (بیت).
 نه‌ریکونا کاری د فان رستاندا ب فی شیوی
 خارپیه:
- پی‌دقیه، نه‌م به‌رامبه‌ر دوژمنی چیا نه‌بین.
 - لازمه، کومبون دوسبه نه‌بیت.
 نافی‌ن کاری دبنه ته‌واو‌که‌ری کارئ بونا بونه‌تیئ و
 ریژبونا که‌ره‌ستان د رستی‌دا دی ب فی ره‌نگی بیت:
- خوزی، نه‌کنه‌ر تو بی (بی).
 - دقیت، گافان نه‌و بیت (بت).
 نه‌ریکونا فان رستان ب فی شیوه‌یه:
- خوزی، نه‌کنه‌ر تو نه‌بی.
 - دقیت، گافان نه‌و نه‌بت.
 نه‌گه‌ر ته‌واو‌که‌ری کارئ بونا بونه‌تیئ نافی
 هه‌فالنافی بیت، ریژبونا که‌ره‌ستان د رستی‌دا دی ب
 فی ره‌نگی بیت:
- مەر‌جی + بنیات + نی. ری‌ککه‌فتنی { بو نمونه:
 - مەر‌جی + بنیات + نی. نف. نی و می (ی / ا) یان نی.
 کومی (ین/ید/د/یت) + ته‌واو‌که‌ر (نافی هه‌فالنافی) + کار
 ی بونی { نی. مەر‌جی + بنیات + نی. ری‌ککه‌فتنی {
 هه‌می جورین هه‌فالنافی دبنه ته‌واو‌که‌ری بونا
 بونه‌تیئ، بو نمونه:
- مەر‌جی + بنیات + نی. ری‌ککه‌فتنی { بو نمونه:
 - دقیت، سزایی وی کوژتن بیت (بت).
 - نه‌زحه‌ز دکم، شولی من کوپیکرن بیت (بت).
 نه‌ریکونا فان رستان ب فی شیوه‌یه:
 - دقیت، سزایی وی کوژتن نه‌بت.
- چیدبت، کوری وان یی سیس بیت (بت). (هن. ره‌نگی)
 - دور نیه، گوہین وی یین به‌ل بن (بن). (هن. تایه‌تیا که‌سی)
 - چیدبت، نا‌فا یا گه‌رم بیت (بت) (هن. تایه‌تیا فیزیکی)
 - ئی‌حتماله، ژیی وی یی مه‌زن بیت (بت). (هن. ن ژی)
 - دبیت، ری‌کا وان یا نی‌ریک بیت (بت). (هن. دوریئ)
 - خوزی، بهایی وان یین ئه‌رزان بن (بن)، دا بکرن. (هن. بهای)
 - چیدبت، له‌زا ترومیلی یا هیدی بیت (بت). (هن. له‌زی)
 نه‌ریکونا فان رستان ب فی شیوه‌یه:

- چیدبت، کوری وان یی سیس نهبت. (هن. رهنگی)

- دویر نیه، گوھین وی یین بهل نهبن. (هن. تایه‌تیا کهسی)

- چیدبت، ئاڤ یا گهرم نهبت. (هن. تایه‌تیا فیزیکی)

- ئیحتیماله، ژیی وی یی مهزن نهبت. (هن. ژی)

- دبیت، ریکا وان یا نیریک نهبت. (هن. دوریی)

- خوزی، بهایی وان یین ئه‌رزان نهبن، دا نه‌کرن. (هن. بهای)

- چیدبت، له‌زا ترومیلی یا هیدی نه‌بیت. (هن. له‌زی)

نه‌ریکرن دی ب فی رهنگی بیت:

- نه‌دوره، ئه‌فه ده‌سپیک نهبت.

- چیدبت، ئه‌فه ده‌رز نهبت.

ئه‌گه‌ر ته‌واو‌که‌ری کارئ بونا بونه‌تی گرییا به‌ند

بیت، هه‌می جاران گرییا به‌ند به‌ری کارئ بونا

بونه‌تی ده‌یت و ریژبونا که‌ره‌ستان د رستیدا دی ب

فی رهنگی بیت:

بکه‌ر + ته‌واو‌که‌ر(گرییا به‌ند) + کارئ بونی }

نی.مه‌رجی + بنیات + نی.ریککه‌فتنی { بو نمونه:

- چیدبت، ئه‌و ژ کوردستانی بیت(بت)

- چیدبت، ئه‌و ل ویژی بن(بن).

نه‌ریکرن دی فی رهنگی بیت:

- چیدبت، ئه‌و ژ کوردستانی نهبت.

- چیدبت، ئه‌و ل ویژی نهبن.

3-3-2-3: مودی فه‌رمانی:

د کارئ فه‌رمانیدا نیشانا تایه‌ت یا مودی فه‌رمانی (

ب) ه کو ئه‌وژی وه‌کی نیشانا مه‌رجی ل جهی

(نی.تا.ده‌یت) و ل ده‌سپیک پاشی بنیاتی کارئ و

نیشانی ریککه‌فتنی. ب فی رهنگی:

{ نی.فه‌رمانی + بنیات + نیشانی ریککه‌فتنی (ه/ن) }

ئه‌گه‌ر ته‌واو‌که‌ری کارئ بونا بونه‌تی ناڤی بکه‌ری

یان به‌رکارئ بیت، هه‌ر وه‌کو ناڤی هه‌فالناڤی نیشانی

نیرو می (ی / ا) و نیشانا کومی (ین و ئه‌له‌مورفین

وی) ل پشتی بکه‌ری ده‌ردکه‌فتن، ریژبونا که‌ره‌ستان د

رستیدا دی ب فی رهنگی بیت:

بکه‌ر + نی.نف.نیرو می (ی / ا) یان نی. کومی(

ین/ید(د/یت) + ته‌واو‌که‌ر(ناڤی بکه‌ری/ به‌رکارئ)

+ کارئ بونی { نی.مه‌رجی + بنیات + نی.

ریککه‌فتنی } بو نمونه:

- چیدبت، لاوین یی نفستی بیت(بت).

- چیدبت، ده‌رگه‌هین (یت/د) فه‌کری بن(بن).

نه‌ریکرنان رستان ب فی شیویه:

- چیدبت، لاوین یی نفستی نهبت.

- چیدبت، ده‌رگه‌هین (یت/د) فه‌کری نهبن.

ئه‌گه‌ر ته‌واو‌که‌ری کارئ بونا بونه‌تی ناڤی ژیده‌ری

بیت، ریژبونا که‌ره‌ستان د رستیدا دی ب فی رهنگی

بیت:

بکه‌ر + ته‌واو‌که‌ر(ناڤی ژیده‌ری) + کارئ بونی }

نی.مه‌رجی + بنیات + نی.ریککه‌فتنی {

- نه‌دوره، ئه‌فه ده‌سپیک بیت(بت).

- چیدبت، ئه‌فه ده‌رز بیت(بت).

- نیشانین ریککهفتنی د مودی فهرومانیدا ب تنی بو
 کهسی دوی یی کت و کوم دهین، "چونکی فهرومان ل
 کهسی دوی (گوهرداری) دهیته کرن و کهسی دوی ل
 دهمی فهرومان کرنی یی نامادهیه. { فیان ئیبراهیم، 2015:
 80}. ههژی گوتنییه کو بههرا پتر(بکه) د رستا
 فهرومانیدا نادهر کهفیت، چونکی یی دیاره کو کهسی
 دوییه و یی نامادهیه.
- ئه گهر تهواو کهری کاری بونا بونه تی نا فه کی
 بونه وهران بیت، ریزبونا کهه رستان دی ب فی رهنگی
 بیت:
- بکه + تهواو کهر(ناقی بونه وهران) + کاری
 بونی {نی. فهرومانی + بنیات + نیشانین ریککهفتنی}
 {ه/ن}
- دیسال فی ریژی (نی. فهرومانی) و (بنیات) کو ههردو
 (ب)ن دبنه ئیک.
- ناقین گشتی و نا قین تاییه تی و نا قین کومه لژی دبنه
 تهواو کهری کاری بونا بونه تی، بو غونه:
- ماموستا به/بن (به/بن). نا قی گشتی
 - نه سرین به/بن (به/بن). نا قی تاییه تی
 - پیشمه رگه به (به/بن). نا قی کومهل
- بو نه ری کرنا فهرومانی ل بههرا پترا کوردستانی
 نیشانه کا تاییه تی ههیه نهوژی (مه) یه و ل جهی
 (نی. فهرومانی) دهیت، به ل ل ده فهرا به هدینان (نه)
 دهیت، ب فی رهنگی:
- ماموستا نه به/نه بن.
 - نه سرین نه به/نه بن.
 - پیشمه رگه
 - ماموستا به/بن (به/بن).
 - نهو نه سرین به/بن (به/بن).
- نهو پیشمه رگه
 - نه به/نه بن.
 - نهو نه سرین نه به/نه بن.
 - نهو پیشمه رگه نه به/نه بن.
- ئه گهر نا قی تهواو کهر نه نیاس کهین، دی ب فی
 رهنگی بیت:
- ماموستایه ک به (به) ژ وان.
 - نه سرینه ک به (به) ژ وان.
 - پیشمه رگه ک به (به) ژ وان.
- نه ری کرنا فان رستان ب فی شیوهیه:
- ماموستایه ک نه به ژ وان.
 - نه سرینه ک نه به ژ وان.
 - پیشمه رگه ک نه به ژ وان.
- د فان رستین سه رییدا ژ بهر کو نا قین (ماموستایه ک،
 نه سرینه ک، پیشمه رگه ک) ب ئه گهری هاتنا نیشانا
 نه نیاسینی (هک) کو ژ بلی ئه رکی نه نیاسینی، ئه رکی
 تاکیتی ژی دینت، لهورا نیشانا ریککهفتنی بو
 کومی (ن) ل گهل کاری نا هیت.
- دیسال نا قین مه عنه ویژی دبنه تهواو کهر بو کاری
 بونا بونه تی و دوخی تیان وهردگرن، ب فی رهنگی:
- بکه + نی. نف. نی و می (ی / ا) یان نی. کومی
 (ین/ید(د)/یت) + تهواو کهر (ناقی بونه وهران/مه عنه وی)
 + کاری بونی {نی. فهرومانی + بنیات + نیشانین
 ریککهفتنی (ه/ن)} وه کو:

- یی خیرئ ببه (به).
 - یین ناشتیئ بن (بن).
 نه ریکرنا فی رستی ب فی شیوهیه:
 - یی خیرئ نه به.
 - یین ناشتیئ نه بن.
 نه گهر ته واکه ری کارئ بونا بونه تیئ نافه کی (نافئ)
 بونه وهران (دهمی یان جهی بیت، دی ب فی رهنگی
 بیت:
 - چیا ببه/بن (به/بن). (نافئ جهی)
 - سپیده ببه/بن (به/بن). (نافئ دهمی)
 نه ریکرنا کاری د فان رستاندا ب فی شیوی
 خارویه:
 - چیا نه به/نه بن.
 - سپیده نه به/نه بن.
 نافین کاری دبنه ته واکه ری کارئ بونا بونه تیئ
 ههر وه کو نافین بونه وهران ریژبونا کهرهستان د رستیدا
 دی ب فی رهنگی بیت:
 - بکهر + نی. نف. نیر و می (ی / ا) یان نی. کومی
 (ین/ید (د)/یت) + ته واکه (نافئ کاری) + کاری
 بونی {نی. فهرمانئ + بنیات + نیشانین ریکه کشتنی }
 (ه/ن) { بو نمونه:
 ههمی جورین هه فالنافی دبنه ته واکه ری بونا
 بونه تیئ، بو نمونه:
 - یی رهش ببه (به)/یین رهش بن (بن). (هن. رهنگی)
 - یی زانا ببه (به)/یین زانا بن (بن). (هن. تایه تیا
 کهسی)
 - یی پاقر ببه (به)/یین پاقر بن (بن). (هن. تایه تیا
 فیزیکی)
 - یی کهفن ببه (به)/یین کهفن بن (بن). (هن. زی)
 - یی دریر ببه (به)/یین دریر بن (بن). (هن. دوریی)
 - یا ب قهر ببه (به)/یین ب قهر بن (بن). (هن.
 بهای)
 - یی هیدی ببه (به)/یین هیدی بن (بن). (هن. له زی)
 نه ریکرنا فان رستان ب فی شیوهیه:
 - یی رهش نه به/یین رهش نه بن.

- یی زانا نه‌به/یی زانا نه‌بن.
  - یی پاقر نه‌به/یی پاقر نه‌بن.
  - یی که‌فن نه‌به/یی که‌فن نه‌بن.
  - یی دریژ نه‌به/یی دریژ نه‌بن.
  - یا ب قه‌در نه‌به/یی ب قه‌در نه‌بن.
  - یی هی‌دی نه‌به/یی هی‌دی نه‌بن.
- نه‌گه‌ر ته‌واو که‌ری کارئ بونا بونه‌تیئ ناڤئ بکه‌ری
یان به‌ر کاری بیت، هه‌ر وه‌کو ناڤئ هه‌فالناڤئ نیشانین
نی‌ر و می (ئ / ا) و نیشانانا کومی (ین وئه‌له‌مورفین
وئ) ل پشتی بکه‌ری ده‌رد که‌فن، ریژبونا که‌ره‌ستان د
رستیدا دئ ب فی ره‌نگی بیت:
- بکه‌ر + نی. نف. نی‌ر و می (ئ / ا) یان نی. کومی
  - ین/ید(د)/یت) + ته‌واو که‌ر(ناڤئ بکه‌ری/ به‌ر کاری)
  - + کارئ بونی { نی. فه‌رمانئ + بنیات + نیشانین
  - ریککه‌شتنی (ه/ن) } بو‌نونه:
  - یی کوژتی بیه‌به.
  - یا مری بیه‌به.
- نه‌ریک‌رنا فان رستان ب فی شیوه‌یه:
- یی کوژتی نه‌به.
  - یا مری نه‌به.
- نه‌گه‌ر ته‌واو که‌ری کارئ بونا بونه‌تیئ ناڤئ ژیده‌ری
بیت، ریژبونا که‌ره‌ستان د رستیدا دئ ب فی ره‌نگی
بیت:
- بکه‌ر + نی. نف. نی‌ر و می (ئ/ا) یان نی. کومی
  - ین/ید(د)/یت) + ته‌واو که‌ر(ناڤئ ژیده‌ری) + کارئ
  - بونی { نی. فه‌رمانئ + بنیات + نیشانین
  - ریککه‌شتنی (ه/ن) }
  - یی ده‌سپیکئ بیه‌به.
  - یا ره‌ڤئ بیه‌به.

نه‌نجام

- 1- کارئ بیه‌یز نه‌شیت ب ئیک بنیات ده‌ربریئ ژ
هه‌می تافان بکه‌ت.
- 2- سی کارین بیه‌یز د کوردییدا هه‌نه: 1- کارئ بونا
بونه‌تیئ 2- کارئ بونا فه‌گوه‌یز 3- کارئ هه‌بون.
- 3- کارئ بیه‌یز بونه‌تیئ نه‌شیت ده‌ربریئ ژ هه‌می
تافین کاری بکه‌ت بو نمونه د تافی نه‌ویئ نی‌ریکدا
ده‌رنا که‌ڤیت.
- 4- کارئ بیه‌یز بونه‌تیئ نه‌شیت ده‌ربریئ ژ هه‌می
ئه‌سپیکئین تافین کاری بکه‌ت بو نمونه د تافی بوریدا

پهراوین

(1) نهؤ ناهه دنباتدا گرتنه نانکو د ناستی ژنافا (ل سپیدی / ل دهوکی) نه، بهلی د ناستی ژسهر فهدا بهرناؤ نادر کهفن“ چونکی ههمی ناؤ نیشانیڼ نفشی ییڼ دوخی تیان وهرناگرن. بو نمونه:

- ناههنگا دهرچونی پار/سهعهتهک بو.

- جهی کومونی پایتهخت بو.

(2) زور جارن د گوتنا رستا نه ریډا نیشانا نه ریډا دهیتهفه گوهازتن بو پشتی بکهری ب فی رهنگی:

- کاوه نهیی نه سمهر بو.

- ناؤ نهیا پاقر بو.

- جلک نه یید(د) کهفن بون. ... هتند.

(3) بههرا پتر نهؤ پاشپرتکا (ه) ل فی جهی دهیته لادان بو سفقکرنی.

(4) نیشانا تافی دهیت تاییه تیه کا ههی نهوژی ههمی دهمان جهی خوه دهیلیت و دهیتهفه گوهازتن بو پشتی (بکهر) ی رستی.

(5) ل قیری ههردو (ب) کو نیشانا مهرجی و بنیاتی کارینه، دبنه نیک (دمج) د گوتنیډا.

(6) وه کو دیار ل گهل (فهرمانی) (نافی کاری) د دوخی تیاندا دهر دکه فیت.

(7) ل قیریژی تهواو کهر د دوخی تیاندا دهر دکه فیت.

ژیدهر

- بائیز عومهر نه ههد(1999) تینس له دایالیکتی ژووروی زمانی کوردیدا "گوفه ری بادینی"، نامه ی ماستهر، کولبیجی ناداب، زانکوی سه لاهه ددین، ههولیر.

- _____ (2005) دهر پرنی ریژه له دایالیکتی ژووروی زمانی کوردیدا ((گوفه ری بادینی))، ناما دکتورایی، کولبیجی زمان، زانکوی سه لاهه ددین، ههولیر.

نه سپیکتا دوریی و د تافی نهودا نیزیک و بهرده و امیڼ د شیوین نه ری و نه ریډا دهر برین ژی ناهیته کرن.

ههروه سا هندهک نه سپیکت بتنی د شیوی نه ریډا دهر دکه فن و د شیوی نه ریډا دهر ناکه فن ههروه کو نه سپیکتا بهرده و امیڼ د تافی بوریدا و تهواویڼ د تافی نهودا.

5- ههمی جورین نافی (نافی بونه وهران) (نافی تشتان، نافی دهی، نافی جهی)، نافی هه فالنافی، نافی کاری، نافی کهسی، نافی ژیدهری (چاوگی)، نافی بکهری، نافی بهرکاری) ب تاییه تمه ندییڼ خوه فه دبنه تهواو کهر بو کاری بیهیزی بونه تیڼ و ل بهری کاری دهیڼ.

6- دهی نافی هه فالنافی و نافیڼ بکهری و بهرکاری دبنه تهواو کهر بو کاری بونا بونه تیڼ، نیشانیڼ نفشی نیرومی (ی / ا) و نیشانا کومی (ین و نهله مورفین و ی) ل پشتی بکهری دهر دکه فن، نه فهژی خاله کا بهیژه بو جودا کرنا بونا بونه تیڼ ژ بونا فه گو هیژ. بهلی ل هندهک دهه هران (ناوازه) دهیته بکارهینان بو جودا کرنا وان ل جهی بکارهینانا نیشانیڼ نفشی و کومی.

7- گریبا به ندرژی دبنه تهواو کهر بو کاری بیهیزی بونه تیڼ و ههمی جارن ل بهری کاری دهیت.

8- کاری بیهیزی بونه تیڼ د هندهک بو اراندا (ل گهل هندهک نه سپیکتان) ب تنی د رستین نه سادهدا دیاردییت، بو نمونه د تافین بوریی بهرده و ام و بوریی مهرجیی نیزیک و تهواو و دهی تی مهرجیدا.

يملك الصيغ المختلفة لكل الأزمنة وان نوعية الخبر تحدد الى حد كبير كون الفعل الناقص فعل كينونة أم فعل صيرورة.

ABSTRACT

The kurdish Copular light verb "bön" (to be) is often confused with the resultative copular verb "bö" (become) as both of them have the same phonological base form. This research paper is an attempt to identify the main grammatical and semantic features of the light or defected verb "bön" and the types of complements this verb subcategorizes for. The research is an empirical investigation to find scientific and convincing answers to the following questions:

- 1- What are the defining characteristics of a light verb in kurdish?
- 2- How many light verbs exist in kurdish?
- 3- How many tenses are realized by the light verb?
- 4- Does the type and position of the complement indicate the state of the verb as being light?

To answer these questions, the researchers investigated the features of the light verb in kurdish in relation to tense and modality, and also the types of complementation. It is noted that the light verb in kurdish is not inflected for all tenses and mood, and also the position of complementation is a decisive factor.